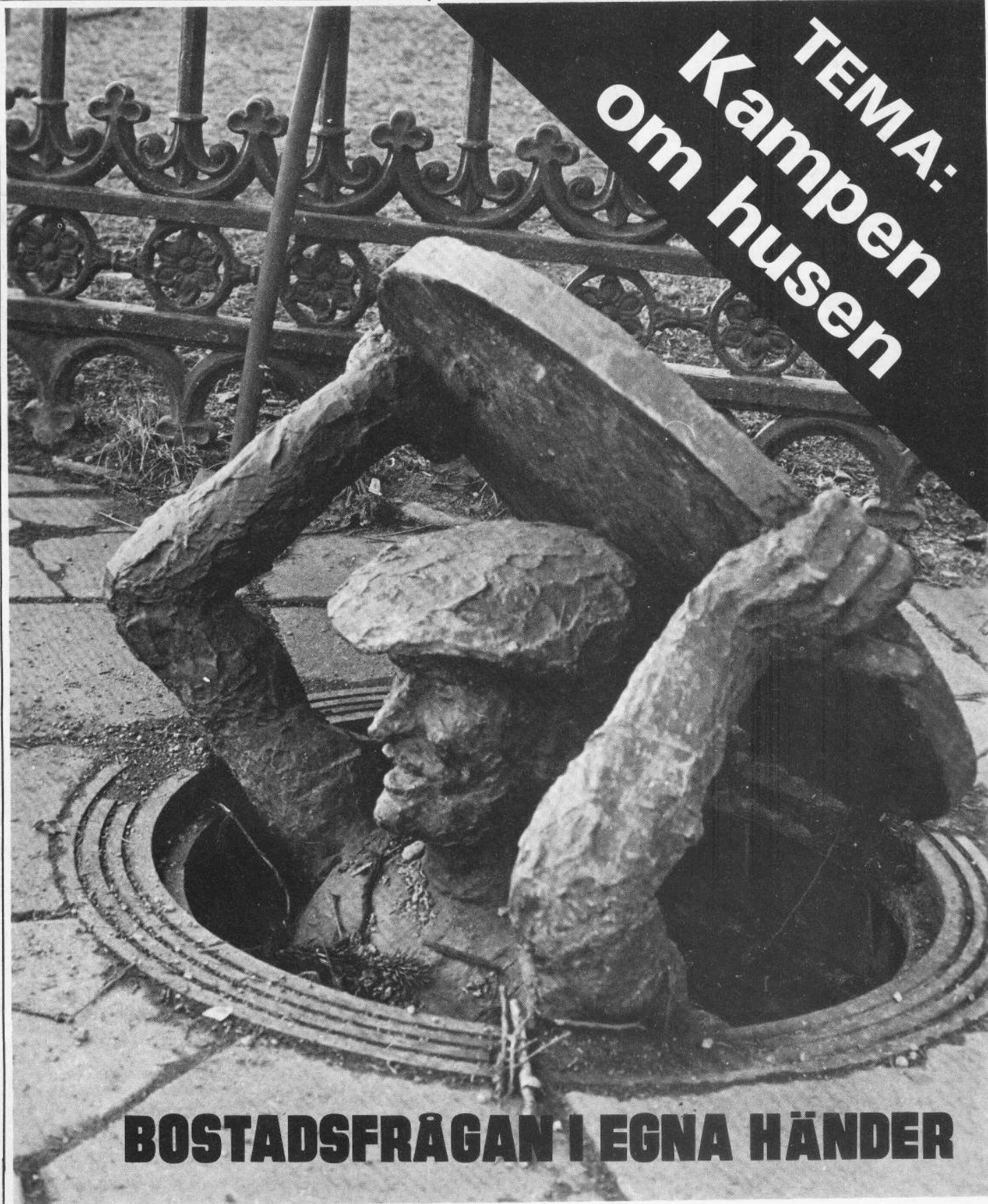

KLARA PAPPER

alternativ stads stockholmstidning nr11 4 kr

TEMA:
Kampen
om husen

BOSTADSFRÅGAN I EGNA HÄNDER

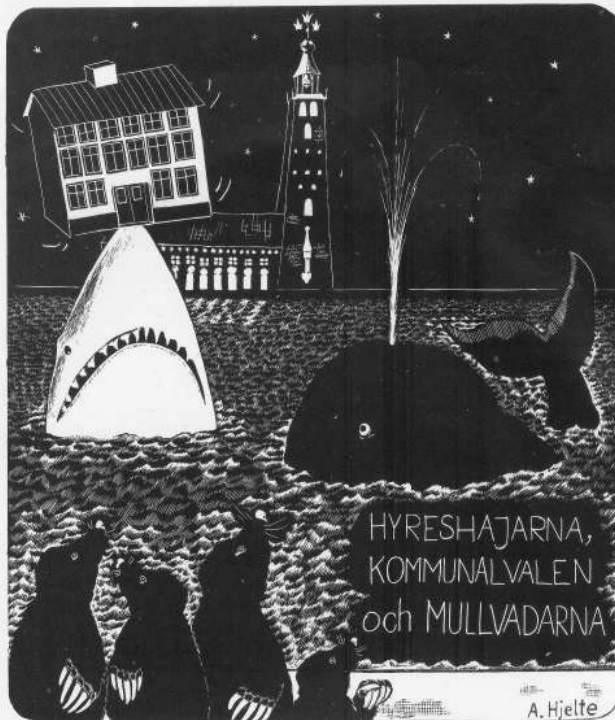
Kampen om bostaden

Sen bostadslösa och avhysningshotade hyresgäster börjat slåss för sina rättigheter har en del av skumrasket på bostadsmarknaden tvingats fram i ljuset. Kampen om den attraktiva och strategiskt viktiga innerstan har trappats upp.

Mot dom många hyresgästerna står ägarna och byggspekulanterna och deras bulvaner bland hyreshajarna. Dom vill ha in hyresgäster som betalar höghyror utan att knota och som inte bråkar och gaddar sig samman kring gemensamma hyresgästkrav.

Husägarnas och deras polares arbetsmetoder är många:

- dom hyr ut lägenheter som kontor och får ut högre hyror. Idag finns ungefär 14 000 mer eller mindre smygkonstruerade lägenheter i innerstan.
- dom hyr ut lägenheter som spelhålor och bordeller för rena fantasipriserna.
- dom hyr ut lägenheter till företag och andra "säkra" hyresgäster, som i sin tur nyttjar dom för personal och kunder på tillfälliga besök i stan. Ett slags smyghotellisering. Ungefär 600 lägenheter saknar mantalskrivna hyresgäster.
- dom säljer lägenheter på svarta marknaden till högstbjudande. Hyreshajar av olika kaliber kan som mellan-händer hugga tändarna i feta överlåtelsearvoden.
- dom låter hus förfalla i årtionden tills dom blir mogna att rivas och ersättas med mer vinstgivande "objekt" - ofta lyxhus för höginkomsttagare.
- dom bygger om hus med nåtånär-rimliga hyror till mångrummad hög-

standard och hyror därefter. (Och med färre lägenheter).

- dom strimlar hus, d v s den som vill bo där måste köpa in en andel i huset och kan sen göra avdrag för ombyggnadskostnader och räntor. Endast aktuellt för

dom verkliga höglönarna, som genom sina skatteavdrag kan lasta över kostnaderna på övriga skattebetalare.

- dom höjer hyrom så snabbt överlag, och särskilt då i tidigare hyresreglerade hus, att många inte klarar av dom. För-

PRENUMERERA!

Det här är ett temanummer och håller sig alltså till ett ämne. Tidigare temanummer av KLARA PAPPER är: Stockholmskatalogen, Stockholmsguiden och ett trafiknummer. De kan beställas för 7:-, 7:- resp. 2:50 på pg 8314 70-0. Häftet "Bilismens drivkrafter" för 6:-.

De vanliga numren tar upp en massa kul och spännande saker om Stockholm - på ett lagom uppkäftigt sätt.

Titta gärna in på vår lokal på Bryggargatan 8, nära posten Vasagatan. Öppet mån-fre 17-18. Omslagsbild: Anita Hjelte. Baksidesbild: Magnus Winbladh. Mullvadensbilder: Micke Berg. Mullvadenteckningar: Lis och Erik.

KUNGÖNELSER OCH FÖRENINGSMEDDELANDEN

KLARA PAPPER

Beställning: därtöver porto och exp-kostnader för ett ex 1:25, för två ex 1:50 osv med 25 öres tillägg för varje ex. Betalas till pg 8314 70-0, liksom pren 4 nr 20 kr eller stödpren 40 kr. Ange från vilket nr pren ska gälla.

Tidningen finns att köpa på bl a Galleriet i Kulturhuset; Akademibokhandeln M Samueli/Regeringsg; Bokhandeln Oktober, Holländarg 9A; Hönan, Stureplan; och Barrikaden, Ertag 9. Samt Alternativ Stad, Bryggarg 8 mån-fre kl 17-18.

FÖRSÄLNING
Lösenpris: nr 1, 2, 5 o 6 kostar 3kr, nr 9 o 11 4kr, nr 3-4 o 7-8 6kr, nr 10 1:50 Tryck: Västermalm, Sthlm 1978

Adress
Klara Papper, box 133, 101 21 Sthlm
Ansv. utg. Ralph Fidler, tel 30 30 42

- och om innerstaden

dubblade hyror på de båda sista åren är inte ovanligt.

Tillsammans gör detta att allt färre av innerstens 160 000 lägenheter blir tillgängliga för arbetarfamiljer. pensionärer, ungdomar och andra med begränsade inkomster. Alltså dom grupper som traditionellt har utgjort ett stort inslag bland innerstadsboma och som flera gånger om betalt husen med sina hyror.

Snacka om bostadstjuvar!

Offensivt

Länge fann sig folk i att skyfflas runt enligt husägarnas planer, men nu har dom börjat slå tillbaka. Biter sig envist fast i den egna dörrposten tills tändarna trillar ut eller husägaren ledsnar. Bildar husgrupper och kvarterskommittéer. Men mer offensiva kampformer tas också till då inget annat hjälpt. Främst av "Mullvadarna" och Bostadslösa förening, som ockuperar hus för att rädda dom eller för att få tak över huvudet.

Det senare innebär att bostadsbristen är här igen. Bakom den ligger kommunernas inbördes slagsmål om skattebetalarna. Det gäller att få så många höginkomsttagare som möjligt. Det gör att kränkommunerna nästan helt satsar på villabyggnad och att Stockholms kommun, som har ont om villamark, lockar med påkostade innerstadslägenheter, helt i linje med dom privata husägarnas strävanden att trissa upp hyrom. Vanliga bostäder för låginkomsttagare, arbetslösa och andra socialt utsatta får komma i sista hand.

Bakom Mullvadarnas aktion ligger också insikten att innerstan håller på att utarmas, bli socialt fattigare samtidigt som den blir ekonomiskt rikare. Vål "inbudda" hyresgäster tvingas flytta, närmiljön blir av med träffpunkter och närservice - sånt centraliseras till några få platser. Så när Mullvadarna och andra slåss för sina hus så är det ofta nåt annat också som man kämpar för: grannkontakter, variationsrikedom, mångfald, närhet, igenkännande, minnen. Saker som lätt kommer bort på planerarnas ritbord.

I den meningen är kampen om bostaden ofta synonym med kampen om staden. Det är den också på ett annat plan.

I innerstan är avstånden korta och lätta att överbygga. Efter jobbet är det lätt att delta i kulturella aktiviteter, engagera sig i samhällsarbete. Och i innerstan finns fortfarande dom snabba växlingarna

mellan gemenskap och anonymitet som gör livsstilen öppnare, spontanare, mer experimentell. Själva dom gamla husen med sina olika byggnadsstilar, sina ore-gelbundna ytor, sina udda lokaliteter uppmuntrar fantasin, inbjuder till verksamheter som bryter konformism och slentrian. Innerstan, en tummelplats för innovationer, idéer, ideologier, ja visst!

I det hårt centraliserade Stockholm är det också i innerstan folk från hela regionen möts. Kommunikationerna är bygg-

da så. Och det är främst där som folk utifrån möter stockholmaren, svensken. Påverkar och påverkas.

Innerstan är också sätet för viktiga beslutsfattare, massmedia, institutioner och organisationer av icke-lokal karaktär.

Allt detta gör innerstan strategiskt viktig; det är inte likgiltigt vilka som bor där, vilka som anger tonen, sätter sin prägel där. Och så i det perspektivet är innerstan värd att slåss för, hus för hus.

Det räcker med ett Östermalm.

Allas rätt till bostad eller bostadsrätt åt några

I dom kretsar som vann kommunalvalet 1976 förs just nu en kampanj för bostadsrätts spridning. Folk (d v s dom som har råd) ska själva köpa in det hyreshuset dom bor i för att i kraft av äganderätten få makt över sina boendevillkor. Och att makten ska ligga hos dom boende, där är vi helt överens. Det finns ingen som helst anledning till att enskilda personer och privata bolagsdirektörer ska sitta som

sar inte minst fallet Mullvaden.

Sånt måste vi kritisera hårt och följa upp med konstruktiva förslag på hur vi själva ska ta över makten över dom kommunala hus vi bor i. För lika lite finns det skäl till att makten ska ligga hos politiker och byråkrater som att den ska ligga hos privata direktörer.

Det är alltså konkreta krav på självförvaltning av dom kommunala hus

- Vi moderater har alltid trott på enskilt husägande. Jag för min del äger över hundrafemtio.

påvar och bestämma över andras livsvillkor.

Men det är nu inte det som dom borg-erliga "ideologerna" avser att förändra. Istället är det dom hus som vi alla äger tillsammans genom kommunen som ska säljas ut till bostadsrättsföreningar (eller till privatkapitalet).

Där måste vi säga stopp.

Sant är att dom kommunala bostadsbo-lagen inte är guds bästa barn, utan ofta handlar lika byråkratiskt och kortsiktigt som nånsin en privat husägare, det vi-

vi bor i som är alternativet till dom borgerliga framstötarna att skrota ner det kommunala gemensamägandet. Och den självförvaltningen kan vara precis lika omfattande som nånsin ett eget innehav av husen kan ge. Det är bara en myt att makt och inflytande måste vara baserat på direkt ägande, något som ju bara gynnar dom som äger mycket.

Och satsar man på privata bostadsrätter så är man fortfarande fast i myten. Och det är väl det dom inser som nu vill sälja ut våra hus.

STAN SÄLJS UT – BIT FÖR BIT

I innerstens förvandling till höglöneområde passar bostadsrätts- och andelshusen in som hand i handske.

Bostadsrätt innebär att den boende köper rätten att bo i en lägenhet för en engångssumma, i regel mellan 40 och 300 tusen. Därmed blir han också medlem i en bostadsrättsförening som i fortsättning äger och förvaltar huset. I ett andelshus övertar man också personligen en del av banklånet på huset, och kan på så sätt spekulera i inflationen som vilken villägare som helst.

För en fastighetsägare kan det ha sina fördelar att bilda en bostadsrättsförening och sälja ut lägenheterna till kapitalstarka spekulanter. För till skillnad från hyrorna bestäms priserna på bostadsrätter helt av marknadskrafterna, dvs av tillgången på folk med stål. Och trots den ekonomiska krisen ser det ut som det finns gott om folk i Stockholm som har mycket pengar att investera. Priset på bostadsrättslägenheter har ungefär tredubblats på tio år, och det är troligt att priserna kommer att stiga än snabbare om inflationen även i fortsättningen gör det lönsamt att spekulera i fasta värden.

Enligt samstämmiga uppgifter från många personer inom Hyresgästföreningen är det här också något som sker i allt större omfattning idag. Och Ingenjörfirma B Skoglund, ett bolag som hjälper till vid bildande av bostadsrättsföreningar, uppger att man aldrig har haft så mycket att göra som nu. Någon samlad bild av verksamheten finns inte; vi hoppas kunna komma tillbaka med en sån i ett senare nummer av KLARA PAPPER.

Inom kommunen är synen delad. Dom borgerliga partierna är såklart positiva till bostadsrätter. För dels stämmer det

ju överens med deras ideologi om att man ska äga privat, och dels är det troligt att fler bostadsrättsbetyder fler borgerliga väljare i Stockholm. Socialdemokraterna är lite klivna, för å ena sidan insister dom på nackdelen, men å andra sidan har dom ju HSB att ta hänsyn till. Dom går i alla fall hårt emot andelshusen, enligt en intervju med John-Olle Persson i DN i januari.

Är det nåt fel då att dom boende äger sina hus? Ja, vem som helst hostar inte upp dom 100 000 som krävs för en trea

idag. Sânt kräver höga inkomster och goda bankkontakter - eller lyckade spekulationer i villaägande. Och sen kan man ju fråga sej hur det går med solidariteten när allt fler märker hur man kan tjäna pengar på värdestegring och inflation.

Allt fler lägenheter i Stockholms innerstad blir handelsvara för dom penningstarka. Dom lägenheter som är tillgängliga för oss andra blir följaktligen färre och färre. Som vanligt blir det dom eftersatta majoriteterna som får sitta emellan.

KOMMUNEN OCH FLENSHAMMAR

I VÄRMLANDSBANKEN GARN

På Dalagatan 23 och 25 började det år 1972 med att Bromma Fastighets AB, sedermera ökat under namnet Mälardrott, köpte husen. Dom hade då stått sen 90-talet utan några genomgripande moderniseringar från ägarnas sida. Men hyresgästerna hade själva undan för undan satt in elvärme, varmvattenberedare, nya spisar osv. 850 000 ansåg dom nya ägarna att fastigheterna kunde vara värda.

Efter att ha bollarat husen mellan några luftbolag sålde dom vidare nästa år. Den nye ägaren var även han en brukikemas hyresvärd: Josef Flenshammar.

Lag och rätt

Det här var på den tiden husägare fick höja hyran automatiskt så fort dom reparerade nåt i huset. Husägare Flenshammar var följaktligen inte sen att sätta i gång iögonenfallande renoveringar. Fasadens, trapphuset och fönsterbågarna målades av folk som antagligen aldrig hade

målat förr, och dessutom förskönades husen genom att en halv fris togs bort - se bild. Löpande skötsel och underhåll som inte berättigade till hyreshöjning såg Flenshammar däremot ingen anledning att upprätthålla.

1974 var det dags för dom mer genomgripande saneringarna. Avsikten var förstas att lägga beslag på dom bidrag och lån som stat och kommun uppmuntrar saneringsvilliga husägare med. Flenshammar la fram sina planer för hyresgäster och hyresnämnd, och hyresgästerna - som hade blivit tvungna att bygga upp en fast sammanhållning - lade fram sina motförslag. Trots att de boende lyckades förhålla i ett par års tid gick det ändå som det brukar gå i såna här fall. Med stöd av lag och äganderätt kunde Flenshammar börja härja med husen efter eget huvud. Och saneringarna började stilenligt - med att man bröt sej in och gjorde hål i väggen hos en hyresgäst som var på

I princip går det till så här att tjäna på inflation och värdestegring:

Man köper en bostad för 400 000. Man satsar 50 000 själv och lånar 350 000. Efter tio år är lägenheten - eller villan - värd 800 000. Då lånar man 300 000 till och köper en segelbåt för pengarna.

Räntorna på lånen får man dra av på deklarationen, så dom blir ingen betygande utgift, i alla fall inte om man tjänar en 100 000 om året. Många höginkomsttagare kan på det här sättet bo nästan gratis, medan samhället förlorar miljarder i uteblivna skatter.

värst märkvärdiga är dom inte. Planlösningarna har blivit egendomliga på sina ställen för att man skulle få in kommunens föreskrivna kvot av fyror i kåken. Badkaren är i barnstorlek, men officiellt finns det bad i alla fall.

Det är ingen risk att lägenheterna kommer att stå tomma. Priserna är i stigan och en andelslägenhet är en god investering. Väl så god som konst och diamanter.

När lägenheterna är sålda har Värmlandsbanken fått in tolv miljoner, som kan användas i nya projekt. Medan kommunen har förlorat 40 ersättningslägenheter - förutom den kvarts miljon kronor Flensis fick i saneringsbidrag.

VASASTADEN BOSTADSRÄTTER VISING SÖNDAG 12-15 Dalagatan 23-25

1 r.o.k. 45-47 kvm. Insats ca 40.000,- + personlån.
Hyra 470-550,-/månad.

3 r.o.k. 84 kvm. Insats ca 110.000,- + personlån.
Hyra 800-1.000,-/månad.

3 r.o.k. 97 kvm. Insats ca 120.000,- + personlån.
Hyra 1.000-1.300,-/månad.

3 r.o.k. 87 kvm. Insats ca 90.000,- + personlån.
Hyra 900-950,-/månad.

Fastigheten är helt moderniserad. Hissar har installerats. Modern tvättstuga. Gårdarna kommer att planeras. Köpare med hyreslägenhet som kan ställas till bostadsförmedlingens förfogande får företräde.

JAN SANDBERG AB
-anlita mäklare-

jobb i Göteborg.

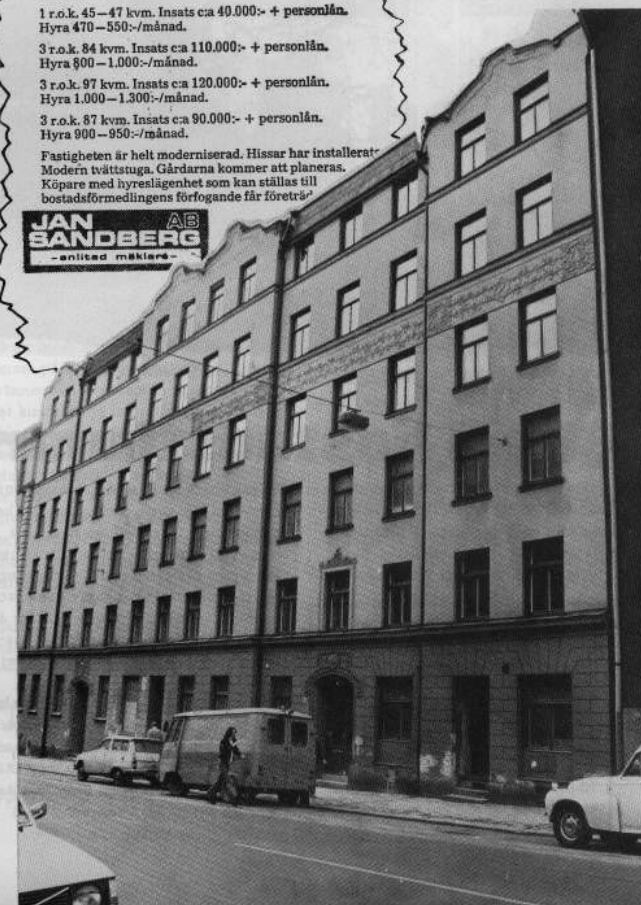
De boende kunde genom envishet och sammanhållning tvinga Bostadsförmedlingen att skaka fram bra ersättningslägenheter till nästan alla. Ett par med svaga nerver lät sej övertalas av Flenshammar att flytta in i ett annat av hans hus, medan tre begärde att få flytta tillbaka efter sanering. Två av dessa gav senare efter för hårda påtryckningar från Bostadsförmedlingen, medan den tredje fortfarande faktiskt har formell rätt att flytta tillbaka till huset som hyresgäst.

Träder fram

När alla hyresgäster var ute ur huset var läget moget för Värmlandsbanken att träda fram. Banken - som hela tiden hade finansierat Flensis med kapital - begärde nu denne i konkurs och övertog husen på exekutiv auktion. Sen satte man igång med saneringarna på allvar, den här gången med kompetent folk bakom verktygen. Och dom fick börja med att riva ut allt som Flenshammars folk hade satt dit.

Bland annat därför blev saneringen ganska dyr. Enda sättet för Värmlandsbanken att göra vinst på projektet blev att sälja ut huset som andelsbostäder. I december 77 kunde man bjuda ut huset till en intresserad allmänhet i lämpliga tårbitar.

Vad är det då för sorts lägenheter man får för pengarna (drygt 100 000 kontant för en trea plus 300 000 i lån)? Ja så

BARNFAMILJER GISSLAN I KAMP OM BOSTÄDER

Sen länge byggs nästan bara stora lägenheter i Stockholm. Dom små hushållen får därför allt svårare att hitta bostad. Politikerna hänvisar till att allt är för barnfamiljernas bästa. Men håller det? KLARA PAPPER har kollat.

På motsstående sida en artikel från organisationen Bostadslösa i Stockholm som organiserar en del av dom som drabbas hårdast av bostadspolitiken.

Flera kommuner runt Stockholm bygger nästan bara "familjebostäder", i form av villor, och dom nybyggda hyreshusföretorna domineras av treor och fyror. Medan dom små hushållen blir fler och fler.

Även Stockholms kommun traskar på i samma fotspår. När gamla hus har san-

rats har dom små lägenheterna försvunnit, slagits ihop till större. Enligt dom mest fanatiska inom kommunen skulle 75 procent av alla lägenheter bli treor eller större, och den synen var hälskande i flera år innan en kraftig opinion till slut lyckades mjuka upp den något.

Barnfamiljerna i Stockholm är bara 20 procent. I innerstan är dom, bl a beroende på den ohämmade biltrafiken, bara 9 procent. Medan dom lägenheter som har mer än tre rum och kök är 25 procent i innerstan. 13 000 barnfamiljer - 40 000 barnfamiljslägenheter! Och barnfamiljerna blir färre medan dom stora lägenheter-na blir fler!

Det här tycks inte gå ihop. Det verkar ju finnas massor av stora lägenheter för barnfamiljerna att flytta in i.

Men där är det andra som bor. I dom stora lägenheterna i innerstan bor det mest ensamstående eller barnlösa par med gott om pengar. Dom fyller upp sammanlagt 80 procent av treorna, 70 procent av fyromå, 67 procent av femmorna och 63 procent av dom ännu större lägenheterna.

Det finns faktiskt många fler i innerstan som har "för mycket" lägenhet än det finns trångbodda, enligt myndigheternas egna normer: 20 000 med överstandard mot 13 000 trångbodda.

I innerstan bor det alltså barnfamiljer i bara en fjärdedel av barnfamiljslägenheterna. Vad som behövs är tydligen inte i första hand fler stora lägenheter. Däremot en bättre fördelning av dom som finns.

Nyligen har dom borgerliga partierna bestämt sig för att sluta bygga stora lägenheter i innerstan med hänvisning till att "trafikmiljön är så dålig att inga barnfamiljer flyttar dit". Vilket sen tas som svepskäl för att slippa göra nåt åt trafiken.

Det är ett dåligt alternativ. Men sossarnas politik att bygga stora lägenheter som om några nackdelar inte funnes är inte bättre.

Det vettiga måste vara att först trafiksanera, sen fördela dom lägenheter som finns efter behov.

Från London (bilden) har husägarna lärt sej att hålla ute bostadslösa genom att slå sönder husen.

Bland bostadstjuvar

På sidan 2 beskriver vi olika metoder som husägarna har för sej för att stjåla lägenheter från oss hyresgäster. Kontorisera, sälja som andelslägenheter osv.

På senare tid har läget förvärrats av att

Förorterna då!

Att vi i det här numret koncentrerar oss på innerstan betyder inte att förorterna skulle vara värda mindre uppmärksamhet. Den som är intresserad av kampen om förorterna har en del att läsa i KLARA PAPPER nr 5 (den kan beställas för 4 kr från pg 14 83 70-0). Och vi kommer i fortsättning- en också att bevaka vad som händer.

Bostadsmarknaden är rutten, det medger t o m fastighetsborgarrådet P-O Hanson. Folk bor på andrahandskontrakt, rivningskontrakt, skitkontrakt och alla möjliga och omöjliga kontrakt. Det är tänkt att Stockholm ska vara helt sanerat före 1980. Smålägenheterna slås ihop och antalet lägenheter minskar ännu mer.

25 % av innerstens befolkning är ensamboende och sammanslagningarna är alltså inte grundade på deras behov. Hyromna blir dessutom för höga för dom. Maxbeloppet för hyresbidrag är 200 kr i månaden för ensamstående. 9 av 10 med återflyttingsrätt flyttar aldrig tillbaka.

Va fan menar dom?

Jo, det officiella argumentet är att få in barnfamiljer i innerstan. Men eftersom risken är stor att barnen lemlästas, dödas eller får nervskador pga trafiken, är det inte så lätt att locka fler barnfamiljer till innerstan. Och trafiken vill politikerna ju inte göra något åt, bara slå ihop lägenheterna. Och daghemspatser finns det ju inte heller. Vissa daghem i innerstan har kö på 500 pers. Så de stora lägenheterna kommer knappast att fyllas av

Ockupationen av bostadsförmedlingen:

"Byta lägenhet, ja visst - men vem vill ha en rivningslägenhet som kontraktet går ut på om en månad?"

Finns rätten att bo?

glada barnskrätt.

Vilka flyttar då in? Kommunen behöver höginkomsttagare för att klara finanserna. Pensionärer, deltidssamarbetande, studenter m fl får därmed stryka på foten.

Det måste bli en ändring. I nov -77 började vi träffas, folk på rivningskontrakt och liknande. Först var det bara människor från Birkastan men snart spred det sig. Gemensamt för oss alla är att vi slängs ut någon gång i vår och inte har någonstans att ta vägen. Med ett rivningskontrakt har man ingen rätt till ny bostad och att få något nytt sådant kontrakt går inte.

Förorterna lockar med grönområden, pittoresk bebyggelse och bastubad, men tyvärr måste man ha haft fast arbete ett halvår och i många fall krävs det en årsinkomst på minst 45 000 kr. Dessutom erbjuds nästan bara stora lägenheter. Vad återstår? Bostadsförmedlingen försöker köpa lägenheter svart. Det går förstås inte. För vi är huvudsakligen deltidssamarbetande, vikarierande och studerande dvs en arbetskraftsreserv. Bra att ha men får ingenstans va'.

När vi samlat ihop oss kastade vi oss med dödsförakt in i "demokratin" för underliga värld. Efter brev och uppvakningar fick vi följande resultat. . . ➔

Efter dessa uppmuntrande och informativa upplysningar gav vi dem tålmodigt nog ännu en chans. Vi gick i samlad tropp till bostadsförmedlingen. Där träffade vi bara tjänstemän och dom har ju dessvärre inget ansvar för vad de gör. De hänvisade till politikerna och vi krävde ett möte med domsamma tre dagar senare på bostadsförmedlingen. Tjänstemännen skulle göra vad de kunde och det kunde de ju inte, för när vi återkom fanns inte den allra minsta lilla politiker på plats. Tablå.

Nu är vi trötta på detta tjafs, och så bestämt: kom hit i ett nafs, men ingen kom och där vi satt, och det blev kväll och det blev natt, morgonen rodnade och dagen grydde till sist kom en liten politiker och gnydde

I innerstan finns en massa tomma hus. Dessutom finns ca 24 000 smygkontoriserade lägenheter.

VI KRÄVER:

1. Att kommunen ställer lägenheter till förfogande för alla bostadslösa.
2. Att vi erbjuds lägenheter vi har råd att betala, och får bo kvar i.
3. En sanering på de boendes villkor.
4. En bostadsförmedling som förmedlar alla lediga lägenheter.
5. Att ingen ska få tjäna pengar på andras grundläggande behov - t ex bostad.

Bostadslösa i Stockholm

Kontakter:

Birkastan: Kicki, 34 65 32

Lotta, 31 62 77

Söder: Janne, 44 88 95

Rickard, 41 26 77

"DET DÄR ÄR INTE VÅR SAK, VÄND ER TILL..."

Är det detta pelaren vid Sergels torg föreställer?

Det här är en bild över markvärdena i Stockholm. Dom höga staplarna i mitten är Stockholms City. Där kostar en kvadratmeter 4 000 kr, jämfört med 100 i t ex Rågsved.

Markvärdet är ett uttryck för hur mycket det går att tjäna i hyror och arrenden på en markbit. Inte bara i dom hus som ligger där, utan också i dom hus som skulle kunna ligga där.

I City är markvärdet skyhögt. Delvis beror det på att det helt enkelt ligger i mitten; det är den plats som är lättast att nå, och därför blir det slagsmål om att lägga affärer och kontor där vilket trissar upp hyromna. Men till mycket stor del beror det på att Stockholms kommun under 50- och 60-talen satsade miljarder och åter miljarder av skattepengar på att bygga upp ett "funktionsdugligt city" åt näringslivet. Med resultat att det blev ännu mer lockande för dom med mest pengar att slå sej ner där.

Dom höga markvärdena i City smittar av sej på omkringliggande stadsdelar. Markvärdena börjar stiga också i Vasastan och på Söder. När räntan på markvärdet* har blivit högre än vinsten på huset som ligger på marken är det en

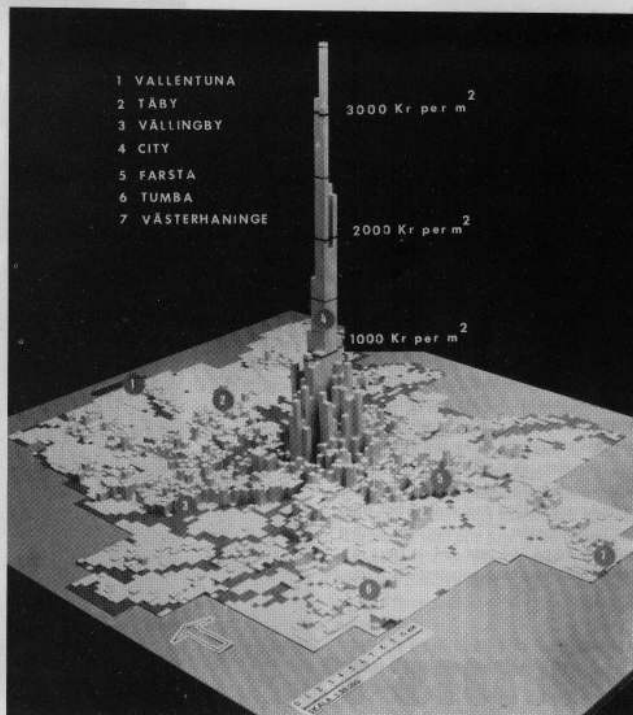

Foto Bengt Vängstam

Guldgruva under våra fötter...

vink till ägaren att han ska riva eller sanera. För då har det blivit möjligt att ta ut högre hyror på annat sätt.

Därför brer husen för den övre medelklassen ut sej mer och mer på malmarna, nödortfikt maskerade som "lägenheter för barnfamiljer". I dom nya - eller sanerade - husen är hyror på 250 kr/kvadratmetern inget ovanligt, och det motsvarar väl markvärdet. Lyckade saneringar och nybyggen är goda signaler till markägare och spekulanter att marknaden fortfarande håller, och markvärdet stiger ännu mer.

Det spelar ingen roll om markägaren är en privat hyreshaj, en bank eller ett kommunalt bostadsbolag. Alla strävar dom efter att få avkastning på sitt kapital, om dom inte får det går dom i konkurs. Därför är alla lika angelägna om att spekulera i markvärdet - låt vara att dom kommunala bolagens vinster i regel sätts på nya bostäder så småningom,

och inte försvinner till Schweiz.

Så här kommer det att vara så länge mark och bostäder är varor som köps och säljs och hyrs ut för vinstens skull. Dvs ända tills vi själva tar över stan och använder den efter våra behov.

Norra Real nästa

Nästa stora saneringsområde i innerstan är Norra Real-området med ungefär 20 kvarter. Särskilt kring den smala och "saneringsmogna" Luntmakargatan har kvartersgrupper redan börjat förbereda sig inför de samråd som planeringsmyndigheterna kommer att ordna.

Visa av skadan från Birkasamråden, som bjöd på massupplutning, massengång, från hyresgästerna, ska planerna här försöka skapa mer "samarbetsvänliga" samråd genom att stycka upp området i behandliga bitar. Det gäller

* FOTNOT: Räntan på markvärdet skulle man kunna se som den vinst ägaren skulle få om han sålde marken och satte in pengarna på bank istället. Det behöver alltså inte vara någon ränta som han betalar till någon.

därför för dom boende att gå samman över dom utstakade gränserna och tillsammans söka se saneringarna i ett helhetsperspektiv. Och att ta del i den kamp som förs och förs i hela innerstan: i Birkastan, i Johannes, i Sibirien, och på Söder i kvarteren Mullvad, Piskan, Koppam, Buketten, Skruven - för att nämna några.

I Norra Realområdet kan den stridbara Normalmsavdelningen av Hyresgästföreningen bli en viktig bundsförvant.

Ett kollektivare liv del 2: KOLLEKTIVHUS

I nummer 9 beskrev vi hur det kan vara att bo med ett halvduzin andra i storfamilj. Men det finns andra sätt att kollektivisera boendet. Här tar vi upp tanken på kollektivhus.

I ett kollektivhus finns många utrymmen som delas av alla boende. Matsal, daghem, kanske hobbylokaler osv. Men också en lägenhet för varje hushåll att dra sej tillbaka till.

Det mest kända kollektivhuset, i Hässelby, kämpar just nu för sin existens och berättar om sina erfarenheter. Sam-

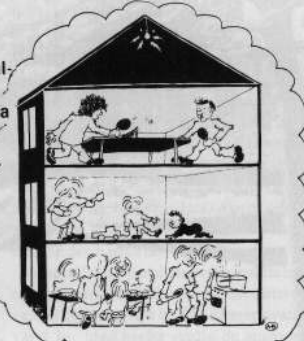
tidigt har kommunen visat intresse för fler kollektivhus. Vi har tagit pulsen på en av förespråkarna.

I nästa nummer tar vi upp hur hela närmiljön kan kollektiviseras.

Så var alltså den linje som segrade. Men det fanns en annan linje också, som främst företrädades av Socialdemokratiska Kvinnoförbundet med Alva Myrdal i spetsen. De tog fasta på att människor som har samma behov och önskemål bäst kan tillgodose dom tillsammans. Att alla har tillgång till en hög standard behöver inte betyda att alla har den inom sina egna dörrar, sa man sig. Man ville satsa på en kollektiv standard.

Ett sätt att göra detta menade man på 30-talet vore att bygga kollektivhus. Senare byggdes också några sådana, ofta på

privat eller halvprivat initiativ. I Marieberg, i Fredhäll, i Hässelby.

Men dom förblev exotiska inslag bland stockholmshusen. Under 50- och 60-talens liberala högkonjunktur fanns inget utrymme för kollektivtänk. Först under 70-talet har intresset för ett kollektivare boende blommat upp igen. Boendekollektiv och storfamiljer har fått spridning, se KLARA PAPPER nr 9. Byalag och andra grannskapsgrupper har fört fram gemenskapstankar. I den tilltagande krisens kölvatten har många upptäckt att ensam är svag och att enda möjligheten att påverka sin omgivning ligger i att vara många som går tillsammans.

Intresset för en mer kollektiv boendeform finns. Bara i Stockholms bostadsko finns 7 000 människor som har anmält att dom vill bo i kollektivhus.

kortare arbetstid

Kollektivhus är inget för vanliga arbetare, sa många inom den socialdemokratiske arbetarrörelsen. Hur man tänkte sej att "vanliga arbetare" skulle leva framgår klart av den här valaffischen från 1956. Av större gemenskaper och kollektiva livsformer inte ett spår.

Än värre var det förstås i borgerliga kretsar där det kalla krigets privata lyckodrämmor och fanatiska antikollektivism inte mötte något motgift. Redan under trettiotalet hade deras press hetsat mot kollektivhusen och jämfört dom med militärförläggningar, fängelser och vårdnäringsanstalter.

Foto: Ingvar Thörnblom

Kampen om Hässelby Familjehotell

I kollektivhusets kök kan ett fåtal sköta mathållningen för flera hundra. Även om hyresgästerna gör det själva, som i Hässelby de senaste åren, sparar man åtskillig tid. Den gemensamma matsalen är dessutom kollektivhusets viktigaste kontaktpunkt.

Foto: Birgitta Rydbeck

Hässelby Familjehotell består av 4 niovä-
ningshus och 10 trevåningshus där för när-
mare 600 människor bor i drygt 300 lägen-
heter. Alla kan nå alla, plus gemensam mat-
sal, barnomsorg, bastu, hobbylokaler m m
via ett korridorsystem.

Fredagen den 13 januari konstaterade Bostadsdomstolen i utslag i en tvist mellan fastighetsägaren och hyresgästerna i Hässelby Familjehotell att inte ens de äldsta och "bästa" hyreskontrakten kunde skydda hyresgästerna mot en nedläggning av restaurangverksamheten. Inte heller ger kontrakten dispositionsrätt till lokalerna med möjlighet att lösa den kollektiva mathållningen på annat sätt.

Utslaget innebär att fastighetsägaren inte behövt komma med ett enda hållbart skäl för en nedläggning. En övervåldig-

de majoritet av hyresgästerna vill ha matsalen kvar för gemensam mathållning och andra aktiviteter och är beredda att betala för det genom tillägg på lägenhetshyrorna. Det har Bostadsdomstolen överhuvudtaget inte berört i sina överväganden, utan slagit fast att den nuvarande hyreslagstiftningen inte ger stöd för sådan dispositionsrätt om inte fastighetsägaren vill.

Positiva erfarenheter

Man får förutsätta att vi fått en kompetent tolkning av hyreslagen. I bestämmelserna för statliga bostadslån är nu kollektivhusens alla gemensamhetslokaler definierade som bostadskomplement. Men hyreslagen ger alltså inget besittningsskydd för sådana lokaler (utöver tvättstuga och barnvagnsförråd). I den fortsatta kampen för kollektiva boendeformer måste krav på en ändrad hyreslagstiftning drivas.

I avvaktan på en långsiktig lösning har hyresgästerna i Familjehotellet själva skött den gemensamma mathållningen sedan den 1 oktober 1976. Det har gett oss massor av värdefulla, och för det mesta positiva erfarenheter.

- Kollektivt arbete skapar naturlig gemenskap och gör även trista jobb som diskning och städning ganska trivsamma.
- Man sparar mycket tid i planering, inköp, tillagning, diskning osv genom att

göra det gemensamt för många hushåll.

- Mångas fantasi ger spännande och rikt varierad mat.

- Variationen i antal ätande är ganska stor men går att klara så att man slipper förhandsbeställningar (vilket vi hade i början).

- Det är inga större problem att komma överens om öppetider, avvägningen pris/standard osv.

- Olika inställning till ordningsfrågor, "barnuppföstran" och sådant är mest kontroversiellt, men den ömsesidiga hänsynen och toleransen ser ut att förbättras med tiden.

- Vi har klarat oss med frivilliga arbetsinsatser, men någon form av "arbetsplikt" är nog bra för att slippa irritation och dåliga samveten.

Matsalen en hörnsten

Vi har stärkt i vår tro att det krävs kontinuerlig, nästan daglig kontakt mellan grannar för att kollektivhuset som boendeform ska komma till sin rätt. Ett gemensamt middagsmål verkar vara det bästa (enda?) sättet att skapa den möjligheten. Det omdiskuterade "mattvånet" blir därför definitionsmässigt en av hörnstenarna i boendeformen.

Kampen om Hässelby Familjehotell har pågått mer eller mindre intensivt sedan

början av 70-talet. Företrädare för fastighetsägaren, Stiftelsen Olle Engkvist, har systematiskt avvisat våra lösningar. Vad är då de egentliga skälen till att fastighetsbolaget vill avveckla sina kollektivhus?

Kollektivhus ger makt

Hyresgästerna har genom boendeformen haft lättare att organisera sig än vanliga hyresgäster. Det har framstått som naturligt och nödvändigt med ett ökat boendeflytande. Tillgången till bra barnomsorg, men även matsalen har gjort huset attraktivt för barnfamiljer. Deras andel har därför inte sjunkit med husets ålder som är det normala.

Men allsidig hushållssammansättning, riktigt boendeflytande och en aktiv, levande bostadsmiljö är väl eftersträvat. Jo, men varför skulle de anonyma, professionella kapitalförvaltare som privata fastighetsägare är hålla sig med bostadssociala ambitioner om de inte sammanfaller med största möjliga lönsamhet?

Om Hässelby Familjehotell inte kan överleva så visar det inte på fel i kollektivhusidén utan på orimligheten i att privata fastighetsägare ska få styra människors tillvaro.

Tagge Wiklund

Mats Hulth: Demokratisera boendet

Tidigare kollektivhus har lagts ner ett efter ett. Ägarna har skyllt på att det är för dyrt med restaurang. Därför har många menat att kommunen borde satsa på kollektivhus. Bl a har Vpk lagt fram flera motioner om detta utan att något har hänt.

I januari i år la dock Stockholms kommun fram ett förslag på sju nya kollektivhus. Dom skulle byggas tillsammans med pensionärsbostäder, för att man skulle kunna dela på matsalen och på så sätt spara pengar.

Förslaget har skrivits av en arbetsgrupp och initiativtagare har varit socialborgarrådet Mats Hulth (s). KLARA PAPPER träffade honom en kväll i Stadshuset.

Varför har inte dom här planerna kommit tidigare? Det är ju i alla fall 40 år sen Socialdemokratiska Kvinnoförbundet slogs för kollektivhus.

Under bostadsbristens värsta dagar var vi tvungna att bygga snabbt för att folk skulle få tak över huvudet. Det fanns inte så mycket tid för tankar på boendets innehåll. Många gamla socialdemokratiska

bostadspolitiker hade också inställningen att det var "exklusivt" med kollektivhus. Det var det ju också på sätt och vis, eftersom dom statliga lånemöjligheterna var så dåliga. Det är dom förresten fortfarande.

Men det räcker inte med att bara tänka på kvantitet. Dom tomma lägenheterna, villabygget och spekulationen på senare år har tvingat oss att tänka om. Vi vill ha en förnyelse av flerfamiljshusen.

Jag tror att det skett en radikalisering av vår bostadspolitik efter valnederlaget. Inte bara när det gäller kollektivhus, utan också när det gäller ägande.

I förslaget menar ni att utrustningen i varje lägenhet ska vara som i vilken nybyggd lägenhet som helst. Borde det inte vara möjligt att sänka den privata standarden när den kollektiva höjs?

Vi räknar med att man väljer en mindre lägenhet om man bor i kollektivhus. Men t ex köksutrustning och sånt kan man inte pruta på. Kollektivisering av den standarden fungerar inte i praktiken.

"Jag var med och försökte säga ner almanan en gång, men sen har man ju blivit lite äldre och förståndigare", säger socialborgarrådet Mats Hulth.

Forts.

Blir det inte onödigt dyra lägenheter då?

Köksstandard betyder inte så mycket för kostnaden. För övrigt tycker vi att hyreslägenheter ska subventioneras lika mycket som villor. Det är t ex mycket dyrare att dra fram ledningar m m till villor än till hyreshus, och där till kommer skatte-subventionerna. Socialt sett är kollektivhus mycket bättre än villor som försvarar all service och ger långa avstånd.

Gemensamhet och samhörighet är i längden även en samhällsekonomisk fördel. Men det behövs fördelaktigare lån. Dom statliga lånen gäller inte kollektiva utrymmen; där måste man gå ut på den privata marknaden. Vi har en motion inne om det just nu.

Finns det möjligheter att göra kvarteren mer kollektiva i samband med saneringar?

Utredningsgruppen kommer i fortsättning en att gå in på det. Vi planerar t ex kvartercentra, i första hand för pensionärer men också för andra. Men vi kan inte ge avkall på standarden. För att lägenheterna ska kunna användas av alla krävs t ex hiss.

Hur ska man kunna sprida lägenheterna så att det inte bara blir en smal kategori som drar nytta av husen? Hittills har det ju ofta varit en intellektuell medelklass som har dominerat bland hyresgästerna.

Lägenheterna kommer att spridas genom Stockholms kommuns bostadsförmedling, som har möjlighet att ge förtur på van-

ligt sätt. Dessutom kommer vi att kunna ge målgruppsinriktad information för att få alla slags människor intresserade.

Alltfler får ju ont om tid, arbetsresorna är långa osv. Så alltfler kommer att inse fördelen med kollektivhus.

Hur ska man garantera hyresgästernas inflytande över hur huset används?

En hyresgästförening i kollektivhuset skulle kunna stå för en stor del av skötseln. Hyresrätten borde demokratiseras, så att hyresgäster får samma rätt att bestämma som man har om man bor i bostadsrätt.

Har kommunen gjort något för att stödja kollektivhuset i Hässelby?

Vi har haft en del kontakter, men bostadsgenrem är inte intresserat. Bestämmelserna hindrar oss från att göra mer än vi gjort.

Varför tar inte kommunen fasta på försöken att skapa ett kollektivhus på Krukmarkargatan, och stödjer det?

Det finns en del bra tankar i aktionen, men vi kan inte stödja aktionen av typ Mullvad. Tillvägagångssättet är olagligt och helt oacceptabelt. Dessutom fick hyresvärdarna en anledning att sluta hyra ut på rivningskontrakt. Men domen mot dom var hård, om man är medvoten om att fastighetspekulanterna går fria. Här krävs det effektivare lagstiftning.

Hur ställer du dej annars till utomparlamentariska aktioner och grupper?

Det är bra när folk organiserar sej. Även i grupper utanför de etablerade organisa-

tionerna. Socialdemokratin har varit lite för negativ mot utomparlamentariska aktioner och grupper. Men här är vi på väg att ändra attityd, tror jag.

Om delar av socialdemokratin vill driva igenom att dom statliga lånen ska omfatta kollektiva utrymmen, och att hyreshus ska subventioneras lika mycket som villor - då stödjer vi det.

Men pengarna måste tas nästans ifrån. Det är inte småpengar det är fråga om, villastödet uppgår till miljarder. Och vi kan se hur dom statliga och kommunala kassakistorna blir allt tomare.

Och i det läget undrar vi om det är rimligt att subventionera en privat standard i hus där den kollektiva är hög. Om vi inte bör satsa på att skapa en bättre sorts standard istället: en vi har tillsammans.

Med andra ord: vi måste sluta se kollektivhus som en lyx där man förutom sin vanliga lägenhet har en massa annat också. Vi måste börja se dom som ett utrymme för ett annat sätt att leva.

Vi tycker i alla fall det är bra att kommunen tar såna här initiativ. Även om vi inte kan lita på att det blir mer än punktsatser som knappt märks bland alla vanliga lägenheter.

Här krävs ett tryck underifrån, som hjälper till att driva fram en genomgående kollektivisering av livet i och omkring husen.

allt tunnare och tomare och ständigt måste fyllas på.

Förändringarna i vårt boende blir små, marginella. Ramarna för större förändringar är snäva. Väggar finns där ju som given inramning för vårt boende. Eller...?

Där kommer vänetänkandet in igen: vi tar dagens lägenheter för givna. Var och en inom sina väggar, så är det ju bara. Och måste väl...

Eller finns alternativ? Kan rammar, väggar sprängas? Finns frihet - också i boendet? Utöver valfriheten på prylmarknaden?

Tänk efter själv!

I KLARA PAPPER nr 9 skrev vi om kollektivt boende i storfamilj. Där är dom allra snävaste ramarna sprängda. Nu ser vi fram mot dom första kollektivhusen på 25 år här i Stockholm - som kommer om vi trycker på.

Där är ytterligare en del rammar rasade - mellan dej och mej, en del av ditt och mitt är vårt. En liten del av våra köksbord, spisar, skåp och hyllor flyttas upp i stormatsalen, badkaren blir plaskbalja i bastun, ett stycke av ungarnas lekyta flyttas ner till deras gemensamma domäner innanför glasörrarna ut mot gräsmattan.

Sen ankommer det på oss vad mer vi ser en fördel i att dela. Verktygskåp och vävstol kanske, fotbollplan och fotolabb, bibliotek och biljard, ja var går gränsen? När vi nu väl har börjat spränga gränserna som håller våra tankar bundna.

Och inte behöver vi vänta på kommunens nya fina kollektivhus - vi kan börja där vi bor. Om vi nu vågar ta oss friheten att handla, vågar börja peta på dom väggar som har murats mellan oss - av dom som har bruk för människor inlåsta, åtskilda, splittrade.

Ja peta till bara, på klockorna på dina grannars dörrar. Dom står kanske redan i hallen, på väg till sina grannars klingeklockor.

FÖRDELEN MED KOLLEKTIVHUS ÄR GANSKA GIVEN. MEN VAD ÄR DET EGENTLIGEN FÖR VITS MED ATT BO VAR OCH EN I SITT LILLA SKÅP?

Foto Stadsmuseet

SKA LAMMET OFFRAS?

Nu är det bestämt nåt lurt på gång kring kvarteret Lammet! (Det är det där luggslita kvarteret mellan Drottninggatan-Gamla Brogatan-Klara Norra-Bryggargatan).

Enligt tidigare planer skulle det rustas upp och hyras ut på såna villkor att den gamla karaktären av hantverkar- och småhandelskvarter kunde bibehållas till viss del. Och så att kanske t o m några av dom grupper som hyr där idag skulle kunna vara kvar.

Vad har då hänt?

Jo, den moderata finanshövdingen i Stockholm, Ulf Adelsöhn, har bitt fastighetskontoret kolla upp om nån vill köpa in husen i kvarteret av kommunen, som är ägare. Inget säjs om att dom gamla planerna skulle vara skippade, men

nog ligger saken sämre till när försäljning kan bli aktuell.

Försäljning, förresten! På fastighetskontoret förklarar man att kvarteret mycket väl kan komma att skänkas bort till nåt byggbolag, mot att det rustas upp. Ja, att kommunen kanske t o m betalar för att nån ska ta emot det och rusta upp det. (Sånt hände väl inte ens vid dom gamla gods förläningarna till gunstlingar inom adeln på den gamla goda tiden.)

Ett annat sätt att gå tillväga för att det ska bli en lönsam affär för eventuella privatbyggare är att kommunen garanterar en viss hyresnivå, på samma sätt som man gör i nybyggen som Gallerian.

Annars blir det väl så att nån köper in rasket och river det mesta.

Utträngda ur stan

Det är inte bara enskilda som drabbas av hyresmarknaden. I takt med upplyxningen av Stockholms innerstad får också organisationer och icke-kommersiella verksamheter allt svårare att klara sej.

Tidigare kunde man för en ganska billig penning hyra en lokal för föreningsmöten, utställningar och försäljning mitt i stan. Och fortfarande finns ett och annat rivningshus där det fortfarande går - men dom försvinner snabbt.

I dom nybyggda delarna av city får man vara beredd att slänga upp 800 till 1400 kr/kvm, plus värme, för att få en lokal. Och för bankerna och deras polare bland den större affärsverksamheten brukar det i regel inte vara nåt problem. Därför ser också City ut som det guld- och silverbanker och annan storkommers.

Och på Malmarna går det åt samma håll.

För oss som inte har kapital bakom ryggen är det svårt att existera i stan. Bokcaféet Morianen, som blev utslängt från sin lokal på Drottninggatan för att regeringen ville ha ett nytt kontor där, har letat i över ett år efter nåt nytt, hittills utan att lyckas. Andra organisationer som har blivit hemlösa eller som snart blir det är Folkets Bio, Alternativt Samhälle, Alternativ Stad, med flera.

Säkert är också att många grupper och organisationer av olika slag aldrig kommer igång, eller inte får luft under vingarna, i brist på överkomliga lokaler.

Och det är kanske så det ska vara. Det är ju lugnast då.

Titta gärna in på Alternativ Stad mån-fre kl 17-18 och smacka stadskamp och ta en kopp te. Bryggarg 8.

Börja där du bor

Frihet är att kunna tänka och handla på annat sätt än man brukar tänka och handla, säjs det.

Och då behöver vi alla en rätt saftig portion av frihet för att få kollektivhus till stånd. För det finns väl inget område som är så indräkt i vanetänkande, så inpynt av vanehandlingar som just boendet.

Och ändå vill vi ju bo personligt, bo på ett sätt som känns riktigt för just oss. Det har pryl- och möbelindustrin sen länge förstått. Med sin reklam smyger den in i våra bostäder och rumsterar om - pråligt, mjukt och tungt ena året, rent och strikt och rakt nästa, etc. Den skapar inte våra behov av omväxling och egen stil, den bara utnyttjar dom. Ger oss en känsla av... som med tiden blir

PÅ DOM FÖLJANDE 14 SIDORNA KAN DU LÄSA OM "MULLVADARNAS" KAMP FÖR ATT RÄDDA FYRA HUS PÅ KRUKMAKARGATAN NEDTECKNAD OCH UTFORMAD HELT OCH HÄLLET AV DOM SJÄLVA. DERAS KAMP ÄR PÅ MÅNGA SÄTT UNIK, MEN HAR SINA RÖTTER I DE SENASTE TIO ÅRENS GRÄSROTSKAMP - OCH ÄNNU LÄNGRE TILLBAKA.

Mullvadar bland gräsrotterna

Det kanske märkligaste med ockupationen i kvarteret Mullvaden, och senare på Tomtebogatan, är att dom inte hände långt tidigare. Som vi kan läsa i artiklarna om boendekampen ute i Europa så är husockupationer sen länge en etablerad kampform i andra länder.

Men helt nytt är det nu inte att ockupera hus i Sverige heller.

Vid Brunnsgatan försökte hyresgästerna häromåret förhindra vidare skövling av Johannesområdet genom att i det längsta bita sig fast i ett av husen.

Och 1968 ockuperades kärhuset av studenter och lärare som ett led i kampen om utbildningen och annat. Samma år ockuperades Konstfack i samband med Alternativ Jul-aktionen. Aktivister och hemlösa "gubbar", som dykt upp i hundratal ur sina portgångar och källarskubb- ar, krävde bostäder åt alla. Och inte förrän kommunen fixat det akuta problemet för dom hemlösa avbröts aktionen.

I Lund togs ett Allaktivitetshus över av besökarna när det senare och likadant var

det med Gamla Bro här i Stockholm och ännu några år senare med Hagahuset i Göteborg.

För några år sen blev ett antal studenter illa bitna av polishundar då dom kastades ut på gatan efter att ha sagts upp från sina bostäder vid en hyresstrejk. Och förra året blev hyresgäster i Uppsala avhysta efter att ha vägrat flytta från sina rivningshotade hus.

Effektiva ockupationer

Även om det än så länge är rätt tunn- sått med husockupationer så finns en fin provkarta på andra former av ockupationer som gällt livsmiljön. Många av dom har visat att ockupation som politiskt vapen kan vara en effektiv kampform.

Almarna räddades sedan stockholmarna en minnesvärd natt drivit polisen på flykten och hällit hela södra Kungsan ockuperad i nästan en vecka.

Kungstorget i Göteborg räddades från ett jättegarage efter ett par veckors ockupation. Eller precis den tid som kräv-

des för att den nya s-vpk-majoriteten i kommunen skulle hinna installera sig efter valsegern 1976 och gå med på ockupationernas krav.

I Umeå gick det sämre för dom skolungar och andra som förra året ockuperade en skogsdunge i stadsdelen Åliden för att hindra att den bebyggdes. En handfast lektion i samhällskunskap fick ungarna i alla fall när polisen kom och släpade bort dom.

En lång rad ockupationer av parkeringsplatser, gator, gårdar, skogsgläntor och järnvägsspår har också skett under dom senaste åren i protest mot att livsmiljön hotas, ibland av en stelbent byråkrati, men oftast av kortsiktiga ekonomiska vinstintressen.

En del av dom har haft en närmast symbolisk inriktning. Ett problem, ett missförhållande, har visats fram. Och opinionen har bildats.

Så var det då Disponentvillan vid Hamburgerbryggeriet på Norrtullsgatan intogs en veckolång för några månader sen. Där ville man visa att tomma hus fanns i stan medan massor av grupper och organisationer var husvilla.

Och då bostadsförmedlingen ockuperades från stängningsdags till dan därpå i mitten av januari i år var det för att understryka hur krisigt läget är för stora grupper hyresgäster.

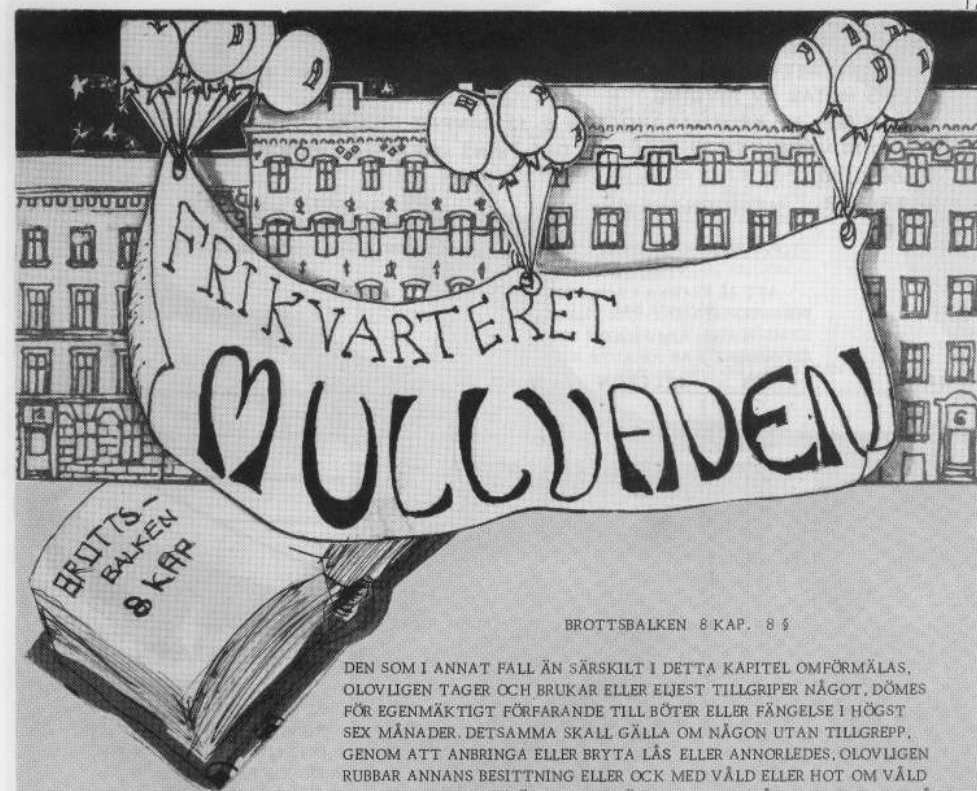
Att man nu tar till såna här aktioner är inte märkligt, sett mot erfarenheterna utomlands, men varför sker dom först nu och inte för tio år sen, för tjugo år sen, då bostadsbristen på sina håll var enorm?

Varför först nu?

En förklaring kan vara att myten om det rostfria folkhemmet en gång för alla har spruckit. Ekonomiska, sociala, makt- klyftor har kommit i dagen igen och ökat otåligheten. Allt fler litar inte längre på att välvilliga myndigheter ska garantera rätten till t ex bostad, man tar saken i egna händer istället.

Säkert spelar det senaste decenniets direktaktioner på andra områden en roll. Inte minst inom solidaritetsrörelsen. Och på arbetsplatserna, där dom arbetande allt oftare t ex "sätter sig" vid maskiner- na några skift för att få igång förhandlingar eller trycka på i andra frågor.

Och inom arbetarrörelsen är direktaktionen inget nytt. Särskilt i dess tidigare skeden var den ett ofta använt sätt att driva fram mer demokratiska förhållanden - inte mindre. Det borde en del av dom besinna som idag gnyr om "grupp- egoism" och "odemokrati" då folk gör nåt.

DEN SOM I ANNAT FALL ÄN SÄRSKILT I DETTA KAPITEL OMFÖRMÅLAS, OLOVLIGEN TAGER OCH BRUKAR ELLER ELJEST TILLGRIPER NÅGOT, DÖMES FÖR EGENMÄKTIGT FÖRFARANDE TILL BÖTER ELLER FÅNGELSE I HÖGST SEX MÅNADER. DETSAMMA SKALL GÄLLA OM NÅGON UTAN TILLGREPP, GENOM ATT ANBRINGA ELLER BRYTA LÅS ELLER ANNORLEDES, OLOVLIGEN RUBBAR ANNANS BESITTNING ELLER OCK MED VÅLD ELLER HOT OM VÅLD HINDRAR ANNAN I UTÖVNING AV RÄTT ATT KVARHÅLLA ELLER TAGA NÅGOT, ÄR BROTTET GROVT, DÖMES TILL FÅNGELSE I HÖGST TVÅ ÅR.

Det här rådet gav Tage Erlander alla bostadslösa i TV inför valet 1964. P-O Hanson instämmer 1978.

Det är den tid, då människan behandlas som en motor. Då människan likformas. Då människan isoleras. Då människooögon skyggt och undvikande gömmer sig bakom glasväggar och betongklossar. Då är det ingen tillfällighet att hundra- talet människor samlas i en kraftfull ma- nifestation och genomför en politisk bo- endestrejk, en ockupation. En ockupation i livets tecken. Man sjunger och spelar, reparerar och målar, diskuterar och konfronteras, och organiskt växer en varm och medveten gemenskap fram. Detta, trots det oerhörda trycket utifrån. Från krafter som strävar i motsatt riktning. Och i botten av dessa krafter döljer sig blivande batonger, assisterade av mak- tens paragrafer. Men ockupationen fortgår, och det be-

kräftar faktumet att aktionen är levande och stark. Att de politiskt ansvariga elegant glider undan då vi seriöst ber om politiska för- handlingar. Att det översta skiktet inom polisväsen det vare sig vågar eller vill ta något av- görande steg. Att press, radio och TV uppmärksam- följer utvecklingen. Att opinionen ökar för varje dag och det går upp för folk att perspektiven är långt större och djupare än frågan om att vara bostadstjuv eller inte. Att det handlar om vars och ens rätt att kunna påverka. Att själv få vara med och bestämma om ett av sina mest grundläggande behov - sin boendemiljö. Här kommer också motståndet in. Man gräter hellre över de ogripbara problem som ligger utanför sitt jag, sitt hem, sitt

land. Och det känns så långt borta att ta itu med sin egen situation. Vi vill att folket ska ta itu med sin egen si- tuation. Och se sig om och finna att vi alla sitter i samma båt. Att vi alla är lika isolerade. Denna vår gemensamma kamp behöver stöd, av alla former. Är du som lesar detta beredd att ge oss ditt stöd så ser vi med tacksamhet att du solidariserar dig med oss. Att du ger oss ditt namn och därmed vi- sar att vi strävar i samma riktning. Att vi tillsammans kan göra något för att bryta den destruktiva tid som nu står oss upp i halsen. Att husen på krukmakargatan får stå kvar, och därmed stå som en symbol för våra strävanden...

peppe

FRIKVARTERET MULLVADEN ÄR ETT AV 9 KVARTER PÅ SÖDER ; SOM HELT ELLER DELVIS HOTAS AV RIVNING.
VI SOM BOR PÅ KRUKMAKARGATAN 6-12 KÄMPAR FÖR ATT HUSEN SKA BEVARAS.
MED DITT NAMN KAN VI VISA ATT DET FINNS EN BRED OPINION FÖR EN LEVANDE STADSMILJÖ.

VI KRÄVER -ATT HUSEN INTE RIVS

STOPPA RIVNINGSRASERIET

-ATT FÅ STANNA KVAR, I FORM AV ETT BOENDEEXPERIMENT, TILL VILKET F. D. HYRESGÄSTER, SOM STÖDJER DETTA EXPERIMENT, KAN ANSLUTA SIG.

-ATT SJÄLVA FÅ PLANERA OCH GENOMFÖRA FÖRBÄTTRINGAR I SAMARBETE MED YRKESKUNNIGT FOLK

SANERING PÅ DE BOENDES VILLKOR

NAMN TELEFON NAMN TELEFON

PS. TILL KRAVEN

IDÉN MED BOENDEEXPERIMENT ÄR NU LAGD PÅ IS. ALLT ARBETE KONCENTRERAS PÅ ATT HUSEN INTE RIVS OCH ATT RENOVERING-EN SKER PÅ ETT SÅDANT SÄTT ATT GAMLA HYRESGÄSTER HAR RÅD ATT FLYTTA TILLBAKA. I SAMBAND MED DETTA HAR ARKITEKT ALLAN RUBIN RITAT ETT RENOVERINGSFÖRSLAG EFTER VANLIGA LÄGENHETSNORMER.

UTE PÅ STÖDJAKT

Vi har 9 000 namn på stödlistor, telefonkedjan har flera hundra namn. Stöduttalande har vi fått från bla. Trekantens byalag Gröndal, Rinkeby byalag, hyresgästföreningens Södermalmsavd. Norrmalmsavd. och Kungsholmsavd., miljögruppen i Göteborg och Nortälje, Birkastans kvartergrupp, evakuerade hyresgäster från Freigatan, kvarteret Piskan, Brännkyrkogatan 47, Alt. stad, föreningen ett hus i centrum, reumatikerföreningen i Stockholms län, kollektiv-centrum, stads-miljögruppen i Stockholm, Vi behöver både mer stöduttalanden och enskilda namn. Stöduttalen kan sändas till Mullvad, adressen står på våran sista sida. Du kan också skriva och be om stödlistor och samla in namn där du bor.

Am G F E
Vinterns första Mullvad
Am G F E
föddes här i stan
Am G
På Krukmakargatan
E E Am
6, 8, 10, 12.

A A⁷ D
Det var en fin sommar.
Am G F E
Men min sista som hyresgäst.
Am G F E Am
Jag ger fan i det trista liv jag haft
G F E
Jag vill bo här nu.

Vinterns första Mullvad

Följ den hem

När våren kommer

Föds en Mullvad i varje gränd

G
Vi ger oss aldrig
D
vi stannar kvar
Och fastas vi ut
H⁷
går vi till nästa hus

Em H⁷ Em H⁷
Jag är en liten mullvad
Em H⁷
en liten läskig fan
Em H⁷
Jag är en liten mullvad
Em H⁷
Jag ger mig inte så lätt
Em H⁷

Vi snickrar, målar
och hugger ved
Vill du så får
du gärna vara med.

Vyssan, vyssan lull
för hela kvarterets skull
Vyssan, vyssan lull
för hela Söders skull

D A D A
Nu tändas fyra hyreshus
G A⁷ A
på Söder i denna stund.
D G D G
Och husen, tusen stråla ock
A⁷ A D
på jordens mörka grund.

Och över stad och land ikväll
går Mullvadens glada bud,
att vi ockuperar fyra hus
i Stockholms innerstad.

psst... Swedenborg
lägde från 1743 till sin död
1772 en malngård i
kvarteret

LITE HISTORIA

Samtliga fastigheter Krukmakargatan 2-12 har sedan början av 1700-talet haft gemensam ägare. 1863 köptes den stora egendomen av tunnbindarmästare A. E. Carlsson, som samma år uppförde den ännu i kvarterets mitt kvarstående verkstadsbyggnaden, där han hade ett av Stockholms största tunnbinderi med ett 40-tal anställda. 1864 infördes ångmaskinsdrift varvid den karakteristiska skorstenen uppmurades.

1872 köptes fastigheterna av civilingenjör R. T. Looström som utökade verkstadsbyggnaden och under 25 år fortsatte att driva tunnbinderi-fabriken. Denna efterträdades av ett svagdricksbryggeri (Hembryggeriet) och senare av flera olika verksamheter bl. a. gelbgjutare, vagnmakare, sadelmakare, smedja, måleri-verkstad och tvätteri.

FÖR BORGARE

Looström bodde ursprungligen i ett äldre trähus mot Krukmakargatan. 1883-84 ritade och uppförde han Krukmakargatan 12, där han själv bebodde en åttarums-

våning. Huset blev byggt för borgerskapet.

FÖR ARBETARE

1887 byggdes Krukmakargatan 10, 1896 färdigställdes nr. 4, 6 och 8, samtliga byggdes för arbetare.

INTEGRERADE BEBYGGELSE

Mullvadens första har kvar den gamla integrerade bebyggelsen med både borgerliga bostäder, arbetarbostäder och en industrihistoriskt intressant verkstadsbyggnad från den första industrialiseringsperioden - med ytterst få motsvarigheter i Stockholm.

Saxat från SVD 771201 Foto: Folktrev

Hur det hela började..

....och fortsatte

- För 10 år sedan skulle hela Hornsgatan breddas med 10 meter. Alla husen på södra sidan skulle rivas. Det stoppades med protester och namninsamlingar.

- 1973 köper Svenska Bostäder (Sv.B.) husen av aktiebolaget Mullvad. Husen var då i gott skick. Sv.B. skickade ett meddelande till alla hyresgästerna där de lovar att husen ska renoveras.

- För ett och ett halvt år sedan blev rivningshotet åter aktuellt, med motiveringen att många fastigheter fått sina grunder förstörda till följd av grundvatten sänkningen vid T-banans byggande.

- Aktionsgruppen Rädda Hornsgatan bestående av hyresgäster i det rivningshotade området bildades.

- De går igenom undersökningarna för de rivningshotade husen. Undersökningarna visar sig vara ofullständigt gjorda och delvis felaktiga.

- De kräver nya grundliga undersökningar av de nio kvarteren det gäller och för fram detta krav genom radio, press, opinionsmöten och uppvaktning av politiker. De får 9 000 namn på stödlistor.

- April 77 får Sv.B. rivningsstillstånd för husen Krukmakargatan 6-12.

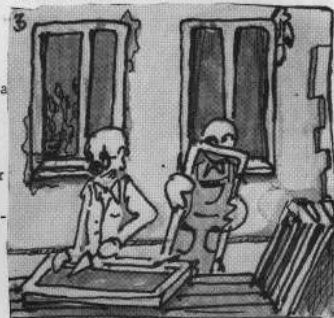
- Aktionsgruppen uppvaktar Finansborgarrådet Adelsöhn i början av sommaren. Han utlovar nya undersökningar, de ska också gälla Krukmakargatan 6-12. Hela rivningsfrågan ska läggas på is tills den nya undersökningen redovisats.

- Trots detta fortsatte Sv.B. att evakuera husen. El-mätare och element monterades bort, även fast det finns hyresgäster kvar.

- Den nya utredningen kommer. De ekonomiska kalkylerna var baserade på schablonberäkningar, och Krukmakargatan 6-12 fanns inte alls med i utredningen.

Många av lägenheterna var i dåligt skick, och vi lagade fönster, dörrar och kakelugnar, målade och snickrade.

Hyresgästerna blir åter tvungna att agera för att rädda husen. De visste att husen inte skulle klara en vinter till med tomma lägenheter och sönderslagna fönster som lät fukten tränga in. Därför uppmanade de sina vänner att flytta in i husen.

På de stora utrymmena - trapphus, vindar, gårdshuset - gjorde vi gemensamma aktioner där alla jobbade tillsammans.

Det bildades arbetsgrupper runt de nödvändiga reparationerna. En fönstergrupp som höll ordning på fönstren, en takgrupp osv.

Behov av en organisation som fungerade växte fram, och vi bildade ett system med stormöten, husmöten och arbetsgrupper.

Nya arbetsgrupper bildades: pressgruppen, matgruppen och renoveringsgruppen - som höll kontakt med arkitekter och tillsammans med dom ritade renoveringsförslaget. Andra arbetsgrupper lades ner eftersom behoven förändrades.

Kontakten med polisen var från början god. Det blev lugnare kring det f.d. knarkartillhållet tyckte både grannarna och polisen. Vi har också haft kontakt med den centrala ledningen för stockholmspolisen.

Informationen utåt var viktig, inte bara för att få stöd till oss själva, utan också för att visa andra i samma läge att det är möjligt att göra något med sin boendesituation, och för att skapa en diskussion kring saneringsfrågan. Vi hade arbetshelger, demonstrationer, fackeltåg, dörrknackningsaktioner och stödfester. Vi uppvaktade politikerna - som vägrade prata med oss - och samlade namn på stödlistor och telefonlistor.

Sv.B. vägrade att tala med oss. De skickade istället ett bred där de hotade med rättsliga åtgärder om vi inte lämnade husen omedelbart. I mitten av november kom det första hemliga mötet med Sv.B. Under dessa möten försökte de muta våra representanter med att erbjuda dom arbete som avlämnade konsulter, samtidigt som de hotade med polis och misshandel.

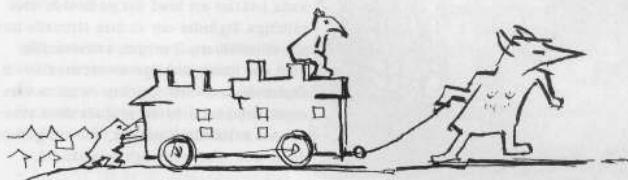
Ivan Stormöte

DEBATTEN OM MULLVADEN

Svenska Bostäder (Sv B) och den centrala ledningen i Hyresgästföreningen (HgF) har hela tiden gått emot vår aktion. Även om argumenten har skiftat och förändrats, är det några argument som har återkommit.

BOSTADSTJUVAR

HgF.: - De är bostadstjuvar.

VI: -Vi är inte en grupp bostadslösa som tröttnat på att stå i bostadskön, och som ser husen som ett lättvindigt sätt att skaffa sig en bostad i innerstan. De gamla hyresgästerna har länge kämpat mot den medvetna vanskötseln av fastigheterna

och slutligen mot rivningsbeskedet. De bad oss om hjälp, och vi har gått samman i en tvångsförvaltning av husen, för att hindra att dom rivs pga beslut som grundas på delvis felaktiga undersökningar. Och för att öppna en debatt kring saneringsfrågan. Vi kräver inte kontrakt, vi kämpar för att husen inte rivs.

EKONOMI

Sv.B.: -Upprustning av husen blir betydligt dyrare än rivning och nybyggnad, enligt projektsektionen för övriga totalsaneringsobjekt.

VI: -Vi har fått hjälp av ekonomiska experter som visar att det helt enkelt inte stämmer. Bl a har man räknat med upprustningskostnader för lägenheter som är fullt moderna. Dessutom har man räknat

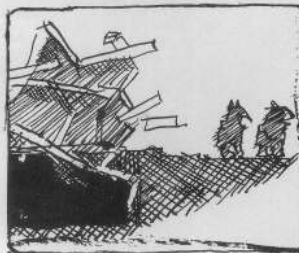
på tok för högt på själva upprustningen. Vidare har man inte räknat med alla lån och möjligheter till stöd som finns när det gäller restaurering av hus.

Även om man använder sig av Sv.B:s partiska utredning, men rättar några direkta fel, finner man att upprustning är det bästa alternativet.

GRUNDEN

Sv.B.: -T-banebygget för tolv år sedan har inneburit att grundvattennivån har sjunkit, vilket medfört att trädplåna under husen har ruttnat. Detta har givit husen omkring Mariatorget större sättningsskador.

VI: -Sättningskadorna på husen Krukmakargatan 6, 8, 10, 12 är minimala. Nr 10 och 12 står på berggrund och har inga sättningsskador alls. När det gäller nr 8 och 6 är det vanskligt att uttala sig med säkerhet. För det har aldrig gjorts någon noggrann undersökning av grunderna. Men det finns två undersökningar vi kan ta fasta på. Den ena är gjord av Gatukontoret i slutet av december, och den visar att sedan maj 77 har husen inte sjunkit. Den andra beskriver Krukmakargatan 4. Nr 4 blev byggt i samma period som nr 6 och 8 och av samma byggmästare. Dessa undersökningar visar att detta hus har de bästa förutsättningarna av alla pålade hus i kvarteret. Påläna går en meter under grundvattennivån.

SANERINGSPLANEN

Sv. B.: -De saboterar saneringsplanen och tar lägenheter från äldre, handikappade och småbarnsfamiljer.

VI: -Saneringsplanen går i stort sett ut på att få en jämnare fördelning av olika befolkningsgrupper i innerstan. Sv.B. är ett kommunalt bostadsföretag, och deras lägenheter används i stor utsträckning som evakuerings- och byteslägenheter för folk som redan bor i innerstan.

Småbarnsfamiljerna vill man få att stanna kvar genom att erbjuda dem större lägenheter. I Krukmakargatan 12 är lägenheterna stora, och i 6, 8, och 10 är det lätt att slå ihop lägenheterna eftersom det är få bärande väggar i husen. Ursprungligen byggdes husen med större lägenheter, men under depressionen på 30-talet delades lägenheterna upp för att kunna rymma fler. Lägenheterna i gamla hus kan göras större eller mindre efter behov, till skillnad från betonglägenheter som är gjuta i ett fast skal. Småbarnsfamiljer är ofta familjer med svag ekonomi och efter våra beräkningar kommer hyran för en av dessa nyplanerade lägenheter på 80 m² att bli 1750 kr/månad. Vem har råd att betala en sådan hyra? Småbarnsfamiljerna? Om det är så att stadsplanerna gärna vill ha kvar barnfamiljerna i innerstan, kan det vara en idé att göra stan mer barnvänlig (trafiksanering).

När det gäller de äldre i Stockholm anser vi att dessa ska få slippa tvångsförflyttning, och att det också i deras bostadsmiljöer företas en sanering på de boendes villkor.

De handikappade ska också ha möjlighet att bo i husen. I två av husen har det planerats hiss. Dessutom är det fullt möjligt att göra om varje lägenhet så att den passar de boendes speciella behov. Vad Sv. B. försöker göra är att sätta upp "svaga" grupper mot varandra för att splittra, medan vi i verkligheten kämpar för samma sak: en bättre boendemiljö i Stockholms innerstad.

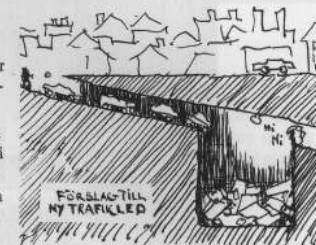

foto nästa sida

Husnadsfasad

HYRAN

Sv. B.: -De betalar inte hyran.

VI: -De som har kontrakt med Sv. B. har så länge som det varit möjligt, betalt hyran på sedvanligt sätt. Från och med den 1 december har hyran kommit i retur. Alla vi andra, och efter den 1 dec, också de gamla hyresgästerna betalar samma hyra som Sv. B. krävde till ett gemensamt bankkonto. Om Sv. B. godkänner vårt kontraktsförhållande får de dessa pengar när de önskar.

KULTURELLT VÄRDE

Sv. B.: -Husen har inget kulturellt värde.

VI: -Vi vill sätta igång en diskussion om begreppet kulturellt värde. Tills nu har de hus som bedömts som kulturellt värdefulla varit små-borgerskapets och överklassens bostadshus. Vems historia ska överleva? Krukmakargatan 6, 8 och 10 är typiska arbetarbostäder och vi anser dem lika värdefulla att bevara som bourgeoisins bostadshus (Krukmakargatan 12). Det är viktigt att bevara en helhetsmiljö och inte bara enstaka "kulturfus". Husen

har också ett socialt värde. Folk i gamla bostadsområden känner varann och har byggt upp en gemenskap som är värdefull. När man splittrar upp ett kvarter, påverkar det inte bara de tvångsflyttade, utan också grannarna. Det har dessvärre visat sig att få av de gamla hyresgästerna har råd att flytta tillbaks till de nybyggda husen. Detsamma gäller vid lyxsaneringar som har företagits på flera ställen i Stockholm. Därför kräver vi att saneringen skall ske på de boendes villkor.

KULTUR I MULLVADEN

-Ja men har ni då ingen kultur i kroppen, människobarn!! Någon mätta på slafs får det väl ändå vara!!

Kultur skulle kunna vara de former som kan bli till traditioner, i vilka vi gemensamt uttrycker våra livsbehov...

Där kulturen fungerar organiskt med våra liv, skapade på våra egentliga behov, inlästade med vår vardag...

KULTUR ÄR LEVNADSTIL!!!!!!!!!!!!

Vad vi gör av den, vilka former vi sätter den i, hur vi är mot varandra... Detta har sin grogrund i det sätt vi byggt upp: mycket baserat på kollektiva verksamheter och utrymmen, och när vi nu är så många fordras en kollektiv känsla och ansvar. Att forma sin egen kultur är att inte låta någon annan göra det åt sig. Varje människa har lika stort behov av att uttrycka sina känslor och drömmar i olika medier, som att äta mat.

Att låta till sina egna krafter.

Sveriges kultur idag: ATT SLÅ SIG FRAM.

Vi vill ha kultur som aktiverar istället för att passivera.

Behovet att skapa blir en livsnödvändighet, ett sätt att överleva, andas med fjärde magen, andas på nytt när stämningen är krävande och intensiv.

Att endast några få får tillåtelse att syssla med den kultur som ska stå som symbol för folket. Och att den endast erkänns som kultur då den går igenom redan accepterade och godtagna kanaler såsom tv, institutionsteatrar och gallerier, där den aldrig har en möjlighet att påverka någon eller förändra något så länge den är inlåst i redan givna normer. Allt måste slås in och packas ihop, i paket, institutionaliseras, separeras, slitas ur sitt sammanhang, allt i rädsla för hela människan, allt för att ta ifrån människor sitt ursprung och perspektiv på tillvaron, sin tro på sig själva och sina krafter. Det är där du lever och frodas som kultur odlas. Det talas bara om mängden kulturutbud istället för att vi får delta i dom. Så då får vi bara mer att konsumera, och mindre tid att producera vår EGEN kultur. Att din uppgift som medborgare är konsument istället för att få en möjlighet att konkret påverka din miljö. "Deltar man skulle det ju bli FOLKSTYRE".

Det är denna inställning vi vill slå omkull att några ska göra kulturen, det är vi själva som är kulturen, det är från oss alla kulturprofeter fått sitt stoff, är det då inte snart dax att vi också agerar.

Den ursprungliga kulturen var alltid tätt förknippad med folkets vardagliga arbete. När vi hade en lång vedlangarkedja för att det skulle gå fort att få in all den ved vi fått, skapades det naturligt arbetsånger för att arbetet skulle flyta lätt, rytmiskt och som en följd av behovet att göra tråkigt arbete glädjefyllt.

Från att arbetet är satt i ett övergripande sammanhang skapas spontan kultur som är sprunget ur folks rötter.

Något för att avstressa stämningen eller få en gemensam rytm i en stor grupp: vi står i en stor ring och låter våra röster gå gemensamt upp i tonläge, under en lång stund, efter det skapas lätt olika harmonier och klanger, ett fritt skapande, som känns organiskt och har en primitiv klang över sig.

Snickra och måla tillsammans i en ritual form, ett helt hus, alla fönstren mot gatan slogs upp, det blev som en fasad-teater där husen mittimot sitter på första parkett, människor i alla fönster skrapar kittar och målar fönstren samtidigt. På en given signal börjar alla arbeta i dom 30 fönstren på dom 4 våningarna i en gemensam rytm. Man lånar verktyg av varann genom linbanor mellan fönstren, hänger ut flaggor och hälsar på folk ute på gatan.

LJUSCEREMONI: När fönstren blev klara var det mörkt, då måste man visa hur fina dom blev; alla tar ett brinnande stearinljus i handen och vi går sjungande genom hela huset och sätter dom i alla fönster ut mot gatan.

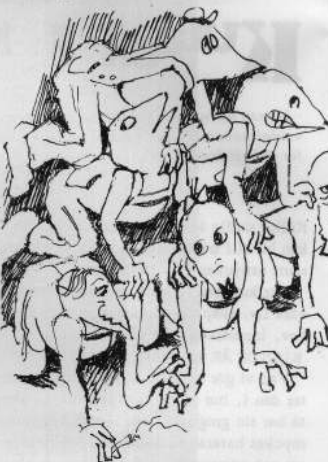
Allsång, stormöten, spontana serenader mitt i natten, om vi dansar eller äter tillsammans eller kör för kaffet - genom att vi samlas blir mycket till teater.

PARADER, TEATERUPPTÅG Efter Ekopositivet, Jordarbete och Barsebäck har många fått vana av upptåg. Efter att ha jobbat i husen i över tre veckor var det dags att vända oss mer utåt. Vi börjar med ett fackeltåg runt kvarteret och en eldceremoni utanför husen. Senare hade vi en Mullvadsparad när vi gick sjungande och sopande genom Södersgator, putsande fönster och delande ut flygblad; vi småretades med bilisterna med vår barnkärra. Efter alla dessa repetitioner känner många sig mer hemma på gatorna, så att vi kan uttrycka oss med klarhet och vara mer mottagliga för gatans ljud och rytmer. Vi behärskar vårt utrymme.

HANTVERK...GRUPPER OCH ENSKILDA PRESENTATIONER

Mycket hantverk har bedrivits: stöpa ljus, måla märken, sticka bamkläder och vantar. Vi trycker en tidning: MYLLA för våra behov att yttra oss i bild, debatt, poesi, klotter. Vi BYGGDE EN SCEN i gårds-huset... det blev Lucia-cabare MULLVADENS FAVORITER dit vi bjöd in grannskapet... det var alla mullvadar som kände behovet att uttrycka sin sorg eller glädje i teater, poesi eller ren galenskap, som uppträdde. Då om inte allra minst upptäcktes vårt provisoriska punkband PUNKBANDET som senare fungerat till och från; dom har haft ekonomiska svårigheter och har helt enkelt inte råd till alla instrument, vissa lokalsvårigheter finns tydligen också.

Vi är också många som målar bilder, personliga bilder framvuxna ur känslor och upplevelser omkring av att bo på Mullvaden, att vara mullvad, halv mullvad och halv människa ihoptrasslad med den gråa, vardagliga, mekaniserade "verkligheten". Vi samlade ihop våra bilder och hade utställning i 3 rum, **GALLERI MULLVAD**, något av en verksamhet som tänkt fortsätta runtomkring och efter okkupationen. **TEATER:** det finns grupper och personer som ägnar sin tid åt att gå ut på gatorna för att informera folk om "Kruks" i ett enkelt teaterstycke. Övningar i **AKROBATIK, ELDSLUKNING** och **ICKE-VÄLD**, för att kunna behärska flera medier och forma en gemensam handlingslinje.

SEKTERISM!? Isolerade är vi så länge våra begrepp betraktas som ovanliga och främmande. Vad är då vår isolering mot svenska traditioners sätt att plocka sönder historien i årtal och att dela upp människor i "barn", "pensionärer" och "vuxna"? "Sektierism"? Alla har sina grupper frimurare, fotbollslag och föreningar, och vi har varann och tar fram varandras enskilda förmågor genom att börja här och nu med hur vi bor, vår boendemiljö - våra liv - oss själva - konsten...

Behovet av att finna andra uttrycksformer blir nödvändigt för att få bredare kommunikation, att lära känna varann bättre, få ett större perspektiv och distans till oss själva, aktionen och historien.

BOENDE EXPERIMENT

Ideen om kollektivt boende har vuxit fram under tiden vi arbetat med husen

Vi bor tillsammans
vi arbetar tillsammans
vi bestämmer tillsammans
över våra liv

varför
varför
varför

ja, det blir billigare
att bo och leva
det blir trevligare
att bo och leva
det blir mera praktiskt
att bo och leva

när vi arbetar tillsammans
vi sparar våra krafter
när vi arbetar tillsammans
vi lär av varandra
och
bamen mår bättre
du mår bättre
jag mår bättre

men
tro fan inte att
allt det här får vi som en gåva
av en förmögen släkting
på födelsedagen
nej
vi måste arbeta
du måste arbeta
jag måste arbeta
ibland dygnet runt
och
bestämma tillsammans
vad vi gör
vi har möten
vi har många möten
du måste komma till möten
jag måste komma till möten
vi måste vara på våra möten

annars
är det mycket svårare
att undanröja alla hinder
som
hejdar oss att
arbeta tillsammans
bestämma tillsammans
bo tillsammans
att leva tillsammans

det här
allt det här
vill vi genomföra
på Frikvarteret Mullvaden
Krukmakargatan 6, 8, 10, 12

DEN DEMOKRATISKA PROCESSEN I
FRIKVARTERET MULLVADEN

Stormöten: Där fattas alla viktiga beslut som har betydelse för de boende i alla fyra husen. De frågor som tas upp till beslut har vanligen förberetts vid husmöten eller i respektive arbetsgrupp.

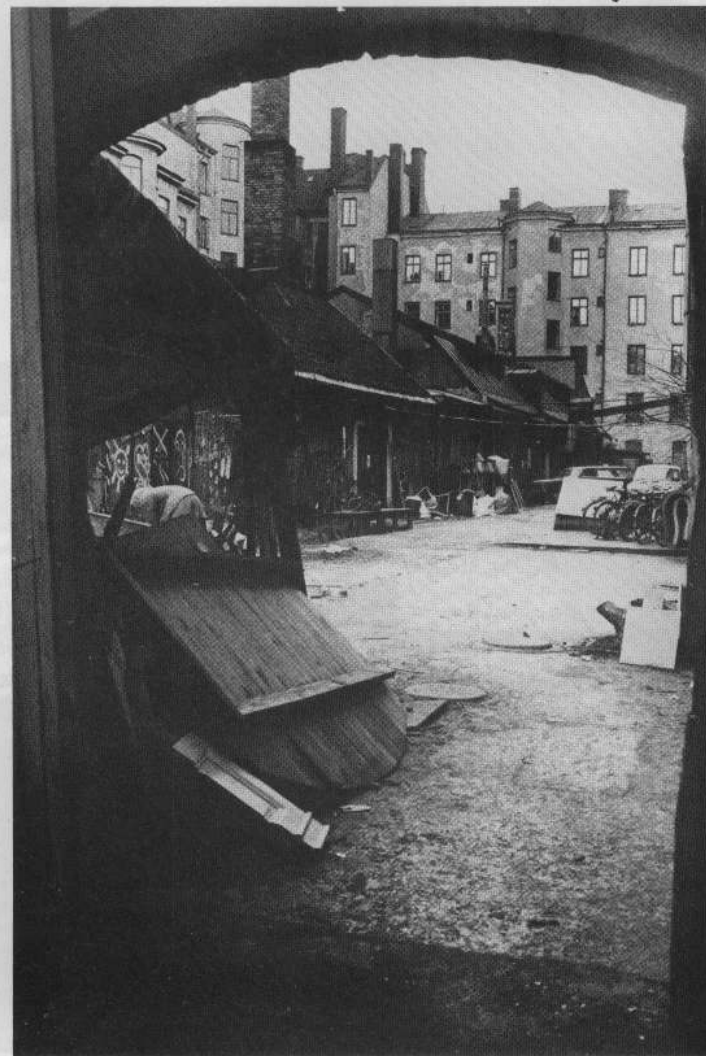
Husmöten: Där diskuteras och beslutas om de "speciella" problem som gäller

för varje hus.

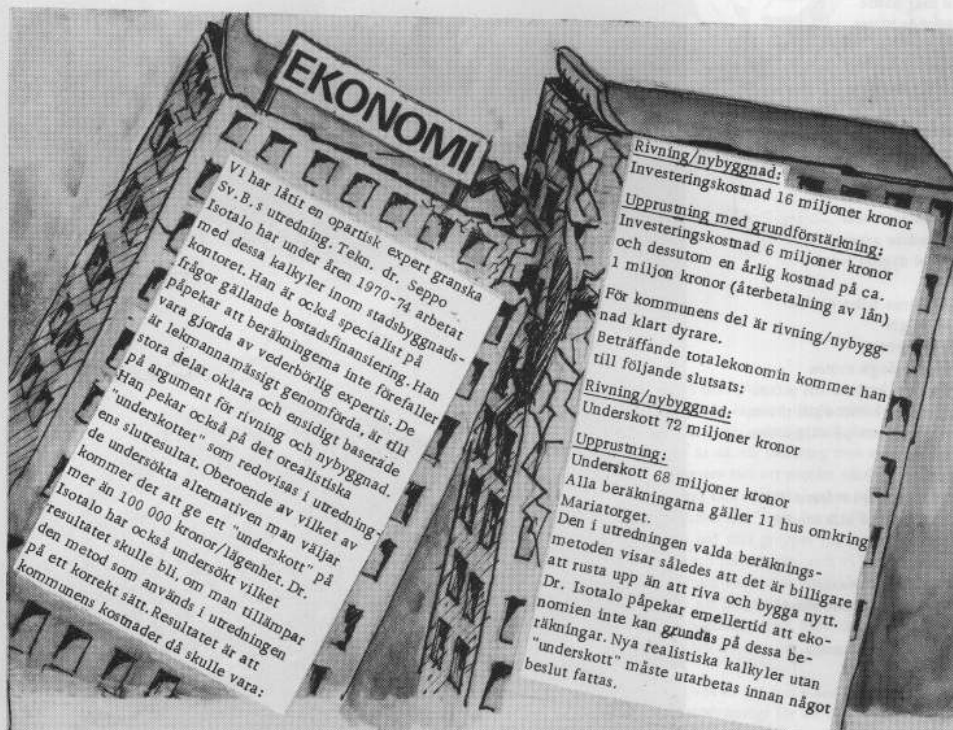
När återflyttningen av gamla hyresgäster blir aktuell kan detta diskuteras i första hand på husmöten.

Arbetsgrupper bildas och läggs ner utifrån våra behov. Alla som bor här deltar i åtminstone en grupp. På så vis är vi många som är aktiva, många som tar ansvar och många som bestämmer.

från gördén

erkki

VÅR RENOVERINGSPLAN

Kostnads kalkyl för renoveringen

Krukmakargatan 6-12.

50 % av rummen behöver en helrenovering, 25 % halvrenoveras, rörstammar och rörgrenar nya, elledningarna och stammarna byts, fönsterbågarna byts ut där det behövs, fasaden isoleras och tilläggsisoleras, vinden inreds, köken inreds där så krävs, två hissar, etc.

Husen på Krukmakargatan är visserligen omoderna idag, men inte oboeoliga. Dom kan renoveras och de boende har gjort en renoveringsplan och en kostnads kalkyl. Detta har dock inte myndigheterna tagit någon som helst hänsyn till - dom hänvisar till sina experter, och hotar med polis och misshandel.

Produktionskostnaderna totalt 5 113 000 kr

Produktionskostnaderna kr/m² 1 365 kr/m²

Årshyra

- produktionskostnaderna kr/m² 67 kr./m² år
- drift 50 kr/m², år

Årshyra totalt 117 kr/m²

Renoveringsplanen har gjorts utifrån våra önskemål och behov i samarbete med arkitekterna Lars-Ingemar Hultkvist, Ville Herlin, Ingela Blomberg, Tom Collins m fl.

Vinden: Fyra samlingsrum med kokmöjligheter och toaletter. Ateljé. Bibliotek. Odlingrum.

Vår utgångspunkt är att standarden i husen skall höjas. Alla skall ha tillgång till ordentlig värme, varmt vatten, dusch och moderna kök. Men standardhöjningen får inte ske på det sättet att människorna som bott i husen inte har råd att betala de nya hyrorna.

Vi vill också att husen skall renoveras för att möjliggöra ett kollektivt levnads-sätt. Därför har vi planerat 6:an och 8:an så att varje våningsplan är en stor lägenhet. 10:an och 12:an kommer däremot fortfarande att bestå av flera lägenheter på varje våningsplan. Vi satsar mycket på kollektiva utrymmen.

I Bottenplanen på 6:an 8:an och 10:an skall finnas storkök för kollektiv matlagning, att användas i samband med husmöten, gemensamt arbete, fester etc. Matrum. Två barmrum som även kan användas som gästrum.

Källaren: En tvättstuga dimensionerad för alla fyra husen. Två bastuanläggningar. Musikrum. Bageri. Utrymme för matförvaring cyklar och ved. Förrådsutrymmen och toalett i varje källare.

Hiss: I två av husen är det möjligt att montera hiss utan allt för stora ingrepp i husens stomme och lägenhetsyta.

Gårdshuset: Här är inte detaljplaneringen helt klar, men vi har förslag på att utnyttja det för keramikarbete, textil- och läderhantverk. Ett daghem, vars lokaler utnyttjas som samlingsrum på kvällarna.

Hygien: Förutom bastu i källarplanet skall två av husen ha ett duschrum på varje våning, ett av husen skall ha dusch i varje lägenhet.

I ETT SAMMANHANG?

Efter två månaders tystnad från politiker och Svenska Bostäder - "vi talar inte med ockupanter" - möts vi den 19.1.78 i rättsalen.

15 av de 87 ockupanterna som har blivit polisförhörda var anklagade för grovt egenmäktigt förfarande, som kan ge en fängelsestraff på två år. Resten ska upp i rätten sen.

Rättsalen var fylld till bristningspunkten av Mullvad och sympatisörer och en och annan av "motparten". Sv. B:s informationschef Esterlund var på plats tillsammans med deras advokat Tom Rune och P-O Hansons sekreterare.

Ni är brottslingar och gruppegolister, sa åklagaren Lage Carlström. "Jag vill inte bo i ett sådant gammalt ruckel" förklarade han vidare, varpå han hänvisade oss till fastighetsspekulationens alla möjligheter: "Varför kan ni inte köpa ett hus?"

Råbe, domaren, framhöll hela tiden att man inte skulle bestämma om Sv. B. hade rätt att riva husen, bara om vi hade rätt att hindra dom med en ockupation.

Ändå var det här i rättsalen en debatt om rivningen för första gången kom att föras mellan oss och myndigheterna och Sv. B. Här och inte i dom politiska instanserna där det egentligen borde hända.

Efter 3-4 timmar var rättegången över och domen fälld. Det blev 25 dagsböter och villkorligt i två år.

"Vi vill ge er en chans att avbryta ockupationen utan att ni tappar facen" sa domaren.

Makthavarna valde alltså att använda paragraferna istället för polis och batonger. Den vitt berömda svenska toleransen har sluppit loss igen. Man tolererar oss så mycket att man är beredd att hålla en bakdörr öppen; går vi inte ut frivilligt hjälper de gärna till med att kasta ut oss. Villkorligt dom - för oss betyder det att om vi går tillbaka till husen riskerar vi en ny dom där domen kan bli fängelse. Och om vi inom två år begår ett annat "brott" kommer vi att dömas under försvårande omständigheter.

Domen mot Mullvad är inte bara en dom mot oss. Den gäller alla hyresgäster som kämpar. För om man kämpar genom de lagliga kanalerna i flera år och hela tiden blir nertystade och hänvisade till andra nämnder, så finns tydligen ingen möjlighet att komma till tals utan att bli betraktade som brottslingar.

Man får välja mellan tystnad och brottslighet.

Vi har bildat en bötesfond för de dömda Mullvadarna

Postgiro 949235-b Märk talongen
Bötesfonden

Vi är glada för allt. Inget är för litet eller för mycket.

Varför är det här ett så brännbart ämne, och varför har man valt att reagera så strängt?

Att man vill stoppa ockupationen och samtidigt skrämma andra från att göra liknande aktioner är kanske inte så märkligt. Ockupationer, vilda strejker och andra aktioner där folk tar sig makt själva är självklart farliga för myndigheterna - bättre är då när man protesterar genom dom vanliga kanalerna, partier och byråkratiska institutioner. När kontrollen börjar glida ur händerna på dessa är det klart att dom reagerar.

Men det finns en sida till. Lägenheterna i förorterna är det inte längre efterfrågan på. Innerstan ligger där och lockar med sin äldre bebyggelse. I skydd av en ideologi som prisar högst standard och effektivitet river man och bygger nya hus, eller renoverar på ett sådant sätt att man knappt bevarar skalet av de gamla husen - för att hålla den stadiga produktionen uppe. Man har inte råd att bevara de värden som finns, i form av gamla hus, om branschen ska överleva.

Att sanera innerstan är också ett enkelt

sätt för Stockholms kommun att bli av med lågavlönade, pensionärer och studerande och istället locka till sej goda skattebetalare. Som också är ett gott politiskt stöd för dom borgerliga krafterna inför dom oroligheter den ekonomiska krisen kan föra med sej.

Långsamt förvandlas innerstan till ett överklassreservat.

Om man läser historien finner man att i kampsituationer är det samma krav som går igen. Krav på makt, mat och bostad. Det kämpas nu på allt flera fronter för människornas rätt att själva få bestämma över sin boendemiljö och människor reagerar mot att allt större del av lönen går åt till hyran.

Byalag, aktionsgrupper, lokala hyresgästavdelningar, de bostadslösa förening och Mullvaden - alla kämpar vi på vårt sätt. För en levande stadsmiljö.

Information kan du få genom att ringa, skriva eller besöka oss

Mullvaden postadress

Krukmakargatan 10

116 51 Stockholm

Tlf. 68 9105 eller 68 7925

ansvariga för mullvadssidorna Lis, Erik, Vivi

HUSOCKUPATIONER I HELA EUROPA

Den som tror att husockupationer i större skala uppfanns på Krukmakargatan, Söder, Stockholm, må vara ursäktad. Svenska massmedia har istort tigit ihjäl denna form av boendekamp, som stadigt vuxit i 70-talets Europa och som pågår varenda dag i en rad storstäder.

Vi behöver inte mer än förflytta oss över gränsen till Norge och Danmark för att få stimulerande erfarenheter.

● I Oslo har ett tiotal ockupationer satts i verket under de senaste tre åren, ibland av byalag, ibland av mer spontana grupper med inslag av anarkister. Upp till ett halvt år har dom vid några tillfällen lyckats hålla sig kvar med hjälp av barrikader, telefonkedjor och dygnet-runt-vakt innan dom drivits ut av polis. Vid den senaste avhyssningen, i december 77, planerades en annan taktik mot polisen: man skulle bjuda in folk till en stor cirkusföreställning på gatan utanför huset med polisen som huvudaktörer i det stora finalnumret. Denna spefylla form av motstånd sattes inte i verket, men kommer säkert att prövas vid senare tillfälle.

● I Köpenhamn gick redan i slutet av 60-talet en grupp som kallade sig Slumstormarna till angrepp mot planerna på att riva ner stora delar av de centrala och halvcentrala områdena av stan. Hela kvarter som tömts på hyresgäster togs över och rustades upp tillsammans med bostadslösa och låginkomsttagare. Det bidrog till att de vildaste rivningsplanerna tvingades ner i papperskorgen.

(Under motsvarande år revs stora delar av Stockholms innerstad, trots alla protester i form av uppvaktningar, demonstrationer mm).

Sen har vi Christiania, en vallgravsomgiven, centralt belägen stadsdel, flera gånger större än Skeppsholmen. När militären i början av 70-talet lämnade området togs det snabbt över av några hundra köpenhamnare med en grupp arkitektstudenter i spetsen. De stabila men slitna kasemerna och de många magasinerna blev till fristaden Christiania, som

mot alla odds levt kvar år efter år och som våren 77 stod så stark att den kunde nonchalera myndigheternas ultimatum att lämna området eller kastas ut därifrån.

I samband med att deras fall i januari 78 är uppe i Högsta domstolen har christianiterna f.ö. ändrat sitt gamla krav "Rädda Christiania" till det mer offensiva "Rädda Danmark".

På ännu ett område har vi att lära av köpenhamnarna. Där som här har under senaste tiden uppstått ett våldsamt bostadsrättsgeschaft mellan byggherrar och hyresgästerna. Men dom vanliga hyresgästerna som missgynnas, har inte bara knutit näven i fickan utan bildat särskilda organisationer som går till motattack - bl a med ockupationer.

● I Amsterdam krävdes förra året massiva insatser från kravallpolis med tårgas och vattenkanoner för att slå ut välbarrikaderade ockupanter, som efter en lång parlamentarisk kamp mot planerna att riva en rad fina innerstadshus hade tagit till ockupation som en sista utväg att påverka. På andra håll i stan

har grupper som "kraakers" varit mer lyckosamma.

● I Rom och en rad andra italienska städer är husockupationer och hyresstrejker sen länge en integrerad del i arbetarnas kamp för bättre livsvillkor. Inte minst är det i Italien kvinnorna som går i spetsen.

● I Portugal ockuperade folk både gods och privatägda hus under det revolutionära uppsvinget för några år sen och boendekommittéer växte upp överallt i städerna som ett led i kampen mot det gamla fascistiska samhället. Mycket av det vunna har sen återtagits av de forna ägarna sedan mer "moderata" krafter fått kontroll över statsapparaten och bussat polis och militär på ockupanterna.

● I Istanbul sköts fyra personer ihjäl i början av hösten 77 och 40 skadades då polis ingrep mot ockupanter i en av slumförorterna.

Såhär drastiska är nu de flesta ockupationerna inte nere på kontinenten. Tvärtom går det oftast rätt lugnt till. Ibland nås vettiga uppgörelser innan batongerna kommer fram och ibland slår polisen till när ingen eller bara ett fåtal av ockupanterna är hemma.

Klart är i alla fall att ockupationer är verk samma medel i kampen om rätten till BOSTAD. Liksom i kampen om rätten till STAD, dvs en livsmiljö med närhet, mångfald, omväxling.

Hur det går till i Paris och London ska vi se närmare på - på nästa upplaga och i nästa nummer av KLARA PAPPER.

Ur innehållet:

- BOSTADSLÖSA GÖR SIG HÖRDA
- BLAND HYRESHAJAR OCH HUSSTRIMLARE
- HUSOCKUPATIONER HÄR HEMMA OCH UTE I VÄRLDEN
- SATSA PÅ KOLLEKTIVHUS
- MULLVADSEXTRA:
14 SIDOR OM DERAS LIV OCH KAMP — BERÄTTADE AV DOM SJÄLVA

